Annus VI. - Vol. VI. Die 7 Februarii 1914. Num. 2.

ACTA APOSTOLICAE SEDIS

COMMENTARIUM OFFICIALE

SUMMARIUM

I. *Acta Pii PP. X:* Motu proprio, pag. 25; Epistolae, pag. 28. — II. *S. Congr. de Propaganda Fide:* De erectione novae praefecturae apostolicae de Lang Son et Cao Bang, pag. 29; Nominationes et Cessatio ab Officio, pag. 30. — III. *S. C. Indicis:* Decretum quo quaedam prohibentur opera, pag. 31; Subiectionis declarationes, pag. 31. — IV. *S. C. Rituum:* De Baptismo domi collato, pag. 32. — V. *S. R. Rota:* Salutiarum. Iurium, pag. 32. — VI. *Signatura Apostolica:* Sententiae reservatae, pag. 68.

Diarium Romanae Curiae: Avviso di concorso, nomine, onorificenze, necrologio, pagg. 68-72.

ROMAE

TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS

MDCCCCXIV

Directio: Palazzo della Cancelleria. — Roma.
Administratio: Tipografia Poliglotta Vaticana. — Roma.

Pretium annuae subnotationis.
Pro Italia, L. 12. — Extra Italiam, L. 15.
Unius fasciculi, L. 1.

« *Bis fere in mense* (Commentarium) *prodibit, ac quotiescumque vel necessitas vel utilitas id postulare videbitur* ». (Ex *Commentario Officiali* ratione, die 29 Octobris 1908 edita).

INDEX HUIUS FASCICULI

(An. VI, n. 2 - 7 Februarii 1914)

ACTA PII PP. X.

MOTU PROPRIO.

PAG.

Quanta semper. - De abolendis Commissionibus S. Rituum Congr. adiunctis et de novo ordine consultorum pro re liturgica instituendis. - *16 ianuarii 1914* 25

EPISTOLAE.

I. *Impertiendi tibi.* - Ad R. P. D. Aemilium Siebelink, moderatorem generalem Fratrum N. D. a Misericordia, septuagesimo quinto ab eadem instituta sodalitate anno appropinquante. - *15 ianuarii 1914* . . 28

II. *Iucunda equidem.* - Ad R. D. P. Eugenium Meyer, moderatorem generalem Missionariorum Ssmi Cordis Iesu, quinquagesimo recurrente anniversario ex quo sodalitas Dominae Nostrae a sacro Iesu Corde condita fuit. - *15 ianuarii 1914* 28

S. CONGR. DE PROPAGANDA FIDE.

I. *Decretum.* - Erigitur nova praefectura apostolica de Lang Son et Cao Bang in Tonkin. - *30 decembris 1913* 29

II. Nominationes 30

III. Cessatio ab officio. 30

S. CONGR. INDICIS.

PAG.

I. Decretum quo quaedam prohibentur opera. - *26 ianuarii 1914*. 31

II. Subiectionis declarationes. 31

S. CONGR. RITUUM.

Bellunen. - De baptismo domi collato. - *17 ianuarii 1914*. 32

S. ROMANA ROTA.

Salutiarum. - Iurium. - *1 iulii 1913* . . . 32

SIGNATURA APOSTOLICA

Causae reservatae 68

DIARIUM ROMANAE CURIAE

I. S. Congregazione dei Sacramenti. *Avviso di concorso* 68

II. Segreteria di Stato. *Nomine, onorificenze* 69

III. Necrologio 72

Annus VI. - Vol. VI. Die 7 Februarii 1914. Num. 2.

ACTA APOSTOLICAE SEDIS

COMMENTARIUM OFFICIALE

ACTA PII PP. X

MOTU PROPRIO.

DE ABOLENDIS COMMISSIONIBUS S. RITUUM CONGR. ADIUNCTIS ET DE NOVO ORDINE CONSULTORUM PRO RE LITURGICA INSTITUENDO.

PIUS PP. X

Quanta semper cura Decessores Nostri advigilaverint, ut ea qua par est pietate, religione et magnificentia coleretur Deus atque laudaretur in Sanctis suis, facile deprehendat quisquis reputet quae templa ab ipsis excitata fuerint, quae leges ad sacra facienda sancitae, qui denique ritus divinorum officiorum pro diversitate temporum praescripti. Quae ut integra manerent, vel sapienter et sancte temperarentur f. r. Sixtus V Apostolica Constitutione « *Immensa* » sacrorum Rituum Congregationem instituit, cui duplex praecipue demandavit munus, videndi statuendique de iis, quae ad sacros ritus latinae Ecclesiae spectant, et curandi quae ad beatificationem et canonizationem Sanctorum referuntur. Quae omnia Nosmet ipsi in Constitutione Nostra « *Sapienti consilio* » confirmavimus.

Quo autem facilius utriusque generis negotia expedirentur, et Consultorum inductus est ordo, praelatorum nempe et theologorum, qui praecipue in singulis causis beatificationis et cano-

nizationis suffragium ferrent super virtutibus, martyrio et miraculis Servorum Dei; et asciti sunt caerimoniarum magistri, a quibus sententia exquireretur de iis quae sacros ritus et caerimonias attingunt. Verum exortis quaestionibus et gravibus et arduis circa veteres Ecclesiae ritus et normas a patribus traditas, quibus et divina officia ordinanda sunt et concentus sacer regendus, itemque circa historias Sanctorum, cum caerimoniarum magistri ad omnia haud sufficerent, res ipsa postulavit, ut viri consulerentur rei liturgicae et christianae antiquitatis specialiter periti: quo factum est ut tres peculiares *Commissiones* sacrae Congregationi Rituum adiunctae sint, liturgica, historico-liturgica et pro sacro concentu, - de quibus in commemorata modo Constitutione mentionem fecimus - quae tamen essent tamquam externa instrumenta ad investigationem veri, non ipsius Congregationis membra; cum harum commissionum participes numquam in consultorum numerum relati sint. Quod si ad tempus hunc commissionum statum retineri placuit, iam integritas Congregationis exigit, ut illae funditus mutentur, atque ad ipsam roborandam expoliendamque Congregationem convertantur.

Quapropter, in consilium adhibitis aliquot S. R. C. Cardinalibus, nonnulla decernere visum est, quae nunc Motu-proprio observanda statuimus, edicimus.

Sacrorum Rituum Congregationis Consultores in duas classes seu sectiones sint divisi, alii ad suffragium ferendum in causis beatificationis et canonizationis, alii pro rebus ad liturgiam et reliquias Sanctorum quoquo modo pertinentibus. Sed nihil prohibet, quominus unus idemque Consultor in utraque sectione numeretur. Erit autem Cardinalis Praefecti eos Nobis proponere ad munus Consultoris assumendos, qui non solum vitae honestate, sed ea quoque scientia sint instructi, ut idonei ad suffragium in quaestionibus sibi commissis recte ferendum videantur.

Igitur qui in primam sectionem ascribendi erunt, doctrina, integritate spectati atque aetate provecti homines intelligant

onus sibi demandari maximi momenti, in quo cauta diligentia ac magna maturitate procedendum est.

Ii vero qui in altera sectione erunt annumerandi, pollere debent in primis scientia liturgiae, tum rerum affinium, ut historiae, hagiographiae, cantus ecclesiastici et aliarum huiusmodi. Cum autem difficile admodum sit plures invenire qui in omnibus his excellant, curandum erit, ut nonnulli saltem sint, qui in aliqua ex doctrinis liturgiae finitimis vere sint excellentes.

Itaque, cum ex una parte volumus ut ii omnes, qui in praesenti numerantur Consultores, in eodem munere perseverent et primae sectioni maneant adscripti, tum ex alia parte omnes et singulas Commissiones quae Congregationi sacrorum Rituum hucusque fuerunt adiectae, hoc Nostro Motu-Proprio supprimimus et omnino suppressas declaramus.

Dilecto autem Filio Nostro Cardinali huius S. Congregationis Praefecto in mandatis damus ut quamprimum Nobis viros proponat, qui secundum praescripta Nostra possint a Nobis assumi ad munus consultorum sectionis secundae.

Hanc vero Nostrae voluntatis declarationem volumus et iubemus futuris quoque temporibus religiosissime in omnibus et singulis servari, constitutionibus, ordinationibus apostolicis, privilegiis aliisque contrariis quibuscumque, etiam speciali atque individua mentione dignis, minime obstantibus.

Datum Romae apud S. Petrum die XVI ianuarii anno MCMXIV, Pontificatus Nostri undecimo.

PIUS PP. X

EPISTOLAE.

I.

AD R. D. AEMILIUM SIEBELINK, MODERATOREM GENERALEM FRATRUM N. D. A MISERICORDIA, SEPTUAGESIMO QUINTO AB EADEM INSTITUTA SODALITATE ANNO APPROPINQUANTE.

Dilecte Fili, salutem et apostolicam benedictionem. — Impertiendi tibi tuisque voluntatis Nostrae significationem iam pridem, dilecte Fili, insederat Nobis in animo consilium. Commendant enim Nobis Congregationem vestram cum proposita eidem christianae caritatis opera multiplicia, in primisque institutio iuvenilis, quae, aetate hac nostra, sollicitos, fere ubique, bonos omnes habet: tum etiam studium in iisdem persequendis a vobis laudabiliter positum. Acceptum a te nuper nuntium properantis septuagesimi quinti anniversarii ab eadem instituta Congregatione, Nos admonuit de consilii exsequendi opportunitate; eaque utimur libentissime ut vobis gratulemur ex animo perfunctos pro Ecclesia, pro civitate labores, caelestiaque precemur subsidia ad coepta optima urgenda contentione in dies maiore. Horum interea auspex apostolica sit benedictio, quam religiosae Familiae universae tibique in primis, dilecte Fili, peramanter in Domino impertimus.

Datum Romae, apud S. Petrum, die XV ianuarii MCMXIV, Pontificatus Nostri anno undecimo.

PIUS PP. X

II.

AD R. D. P. EUGENIUM MEYER, MODERATOREM GENERALEM MISSIONARIORUM SS̃MI CORDIS IESU, QUINQUAGESIMO RECURRENTE ANNIVERSARIO EX QUO SODALITAS DOMINAE NOSTRAE A SACRO IESU CORDE CONDITA FUIT.

Dilecte Fili, salutem et apostolicam benedictionem. — Iucunda equidem recordatione Nos refers et ad conditam olim, Tarvisii, a Nobis Sodalitatem Dominae nostrae a sacro Iesu Corde et ad orationem qua populo eam commendavimus: testatamque tunc seriusque haud semel succrescenti operi benevolentiam libet nunc, anno vertente ab institutione

quinquagesimo, eidem iterare incrementis in Gallia et alibi passim, uti refers, aucto uberrimis. At vero non iteratae tantum benevolentiae hasce tibi litteras volumus esse testes, sed et petitae nuncias gratiae. Tuae enim, dilecte Fili, libenter concedentes postulationi, plenariae Indulgentiae in forma Ecclesiae consueta quater lucrandae per annum a die XXIX huius mensis decursurum, idque diebus a moderatore generali Sodalitatis et ab Ordinario loci dicendis, iis omnibus facimus facultatem qui Exolduni ac Romae aedem religiose adierint D. N. a sacro Corde Iesu dicatam, vel alibi Sodalitatis eiusdem, si quae exstent, oratoria. Valde utique velimus ut ex his beneficiis vis nova novusque ardor Institutum pervadat, reique optatissimae auspicem esse volumus imploratam a Nobis Patronae potentissimae opem et apostolicam benedictionem, quam omnibus qui Sodalitati adsciti sunt socii, tibique, dilecte Fili, nec non sacerdotibus tuae alumnis disciplinae, peramanter in Domino impertimus.

Datum Romae, apud S. Petrum, die XX ianuarii MCMXIV, Pontificatus Nostri anno undecimo.

PIUS PP. X

S. CONGREGATIO DE PROPAGANDA FIDE

I.

DECRETUM.

ERIGITUR NOVA PRAEFECTURA APOSTOLICA DE LANG SON ET CAO BANG IN TON-KIN.

Quo spirituales fructus huc usque in Ton-kin regionibus ab alumnis Dominicianae provinciae Ssmi Rosarii insularum Philippinarum, tot inter angustias feliciter percepti, felicius quoque, Domino iuvante, augeantur in posterum, sacro huic Consilio Fidei Propagandae praeposito visum est opportunum novam illic erigere Missionem in eamque novos inducere sacros operarios ex eadem S. Patris Dominici Familia, qui et ipsi confratrum suorum operam aemulentur. Hac itaque super re cum mature actum fuerit in generali Congregatione habita die 15 ver-

tentis mensis, Emi ac Rmi Patres dividendas esse censuerunt a Vicariatu Apostolico Ton-kin septentrionalis civiles provincias *Lang Son* et *Cao Bang*, nec non sic dictas delegationes *Bao Lac*, *Quan Ba* et *Dong Van* ad civilem provinciam *Ha Giang* pertinentes: ex his autem provinciis et regionibus efformandam esse pro nunc Praefecturam Apostolicam « de Lang Son et Cao Bang » nuncupandam, cuius spiritualem administrationem obtineant Patres Dominiciani provinciae Occitaniae immaculatae Conceptionis seu Lugdunensis.

Expositam vero Emorum Patrum sententiam Ssmus Dnus noster Pius div. prov. Pp. X in audientia concessa die 22 eiusdem mensis R. P. D. sacrae huius Congregationis Secretario in omnibus ratam habuit et confirmavit, ac praesens in re Decretum fieri iussit.

Datum Romae ex aedibus sacrae huius Congregationis de Propaganda Fide die 30 decembris, anno Domini 1913.

Fr. H. M. Card. Gotti, *Praefectus.*

L. ✠ S.

C. Laurenti, *Secretarius.*

II.

NOMINATIONES.

Decretis sacrae Congregationis de Propaganda Fide nominati sunt:

7 ianuarii 1914. - *Praefectus apostolicus novae praefecturae de Lang Son et Cao Bang,* R. P. Bertrandus Cothonay, Ordinis Fratrum Praedicatorum.

21 ianuarii. - *Praefectus apostolicus de Ubanghi-Chari,* R. P. Ioannes Renatus Calloch, ex Congregatione Sancti Spiritus et immaculati Cordis Mariae.

III.

CESSATIO AB OFFICIO.

Litteris diei 20 ianuarii 1911, a sacra Congregatione de Propaganda Fide recepta est renuntiatio R. P. Petri Cotel, ex Congregatione Sancti Spiritus et immaculati Cordis Mariae, ab officio praefecti apostolici de Ubanghi-Chari.

S. CONGREGATIO INDICIS

I.

DECRETUM.

Feria II, die 26 ianuarii 1914.

Sacra Congregatio eminentissimorum ac reverendissimorum sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium a sanctissimo Domino nostro Pio Papa X sanctaque Sede Apostolica Indici librorum pravae doctrinae, eorumdemque proscriptioni ac permissioni in universa christiana republica praepositorum et delegatorum, habita in palatio Apostolico Vaticano die 26 ianuarii 1914, damnavit et damnat, proscripsit proscribitque, atque in Indicem librorum prohibitorum referri mandavit et mandat quae sequuntur opera:

MAURICE MAETERLINCK, *Opera omnia.*

Itaque nemo cuiuscumque gradus et conditionis praedicta opera damnata atque proscripta, quocumque loco et quocumque idiomate, aut in posterum edere, aut edita legere vel retinere audeat, sub poenis in Indice librorum vetitorum indictis.

Quibus sanctissimo Domino nostro Pio Pp. X per me infrascriptum Secretarium relatis, Sanctitas Sua Decretum probavit, et promulgari praecepit. In quorum fidem, etc.

Datum Romae, die 17 ianuarii 1914.

FR. CARD. DELLA VOLPE, *Praefectus.*

L. ✠ S.

Thomas Esser, O. P., *Secretarius*

II.

Karl Holzhey, Luigi Renzetti, Sebastian Merkle, Stéphen Coubé Decretis huius S. Congregationis, quibus quidam eorum libri prohibiti et in Indicem librorum prohibitorum inserti sunt, se subiecerunt.

In quorum fidem, etc.

Thomas Esser, O. P., *Secretarius.*

SACRA CONGREGATIO RITUUM

BELLUNEN.

DE BAPTISMO DOMI COLLATO.

Proposito dubio a Rmo Ordinario Bellunensi « An Baptismus de « licentia Episcopi seu Ordinarii domi collatus, extra mortis periculum « et urgentem necessitatem, cum omnibus caeremoniis Ritualis Romani « sit administrandus », sacra Rituum Congregatio, audito Commissionis Liturgicae suffragio, respondendum censuit: *Affirmative.*

Atque ita rescripsit die 17 ianuarii 1914.

Fr. S. Card. Martinelli, *Praefectus.*

L. ✠ S.

† Petrus La Fontaine, Ep. Charyst., *Secretarius.*

SACRA ROMANA ROTA

SALUTIARUM.

IURIUM.

Pio Pp. X feliciter regnante, Pontificatus Dominationis Suae anno decimo, die 1 iulii 1913, RR. PP. DD. Seraphinus Many, Ponens, *Franciscus Heiner et Ioannes Prior, Auditores de turno, in causa* Salutiarum - Iurium *inter Revmum* Capitulum Cathedrale Salutiarum, *repraesentatum per procuratorem Vincentium Sacconi, advocatum, et Revmum* Iacobum Conte, *canonicum archipresbyterum, repraesentatum per procuratorem Revmum Aloisium Lavitrano, advocatum, in gradu appellationis, ab eodem Rmo Capitulo contra sententiam Rotalem diei 2 septembris 1911 propositae, sequentem tulerunt definitivam sententiam.*

Anno Incarnationis Dominicae 1483, duodecimo kalendas februarii, cardinalis Dominicus della Rovere, episcopus Taurinensis, Sedis Apostolicae legatus in Sabaudia et nonnullis aliis provinciis, vi Bullae *Per*

Immaculata, ecclesiam parochialem sanctae Mariae Salutiis, tunc de dioecesi Taurinensi, auctoritate Apostolica erexit in Collegialem; quae Collegialis paulo post, scilicet anno 1511, erecta est in Cathedralem. Porro cura animarum, in Bulla *Per Immaculata*, demandata est Archipresbytero, quae erat quarta dignitas, nec principalis, et, post erectionem Collegialis in Cathedralem, facta est tertia dignitas. Decursu saeculorum, inter Capitulum et Archipresbyterum ortae sunt, circa curam animarum, plures controversiae; recentissime tandem, scilicet anno 1910, nova lis exorta est, quae, vi commissionis Pontificiae, definienda tradita est H. S. O. in quo, die 2 septembris anno 1911, prolata est sententia, qua ad quinque dubia proposita, RR. PP. DD. Auditores responderunt ut sequitur:

1. *An, quibusque sub limitibus, curam animarum habitualis competat Capitulo, vel potius Archipresbytero in casu.* R. *Negative ad primam partem, affirmative ad secundam.*

2. *An Archipresbytero, in casu, competat cura actualis universa, exclusive et independenter a Capitulo exercenda.* R. *Affirmative.*

3. *An Archipresbyter habendus sit verus parochus, et paroeciam exclusive a Capitulo repraesentare possit.* R. *Affirmative.*

4. *An et quomodo regimen ecclesiae cathedralis competat Capitulo, vel Archipresbytero in casu.* R. *Affirmative ad primam partem quoad functiones capitulares; affirmative ad secundam quoad functiones parochiales.*

5. *An Archipresbyter habeat ius residendi in domo ecclesiae cathedrali adiacenti, eamque domum ad usum habitationis aptandi suis sumptibus, et independenter a Capitulo.* R. *Affirmative, saltem ex aequitate, sub dependentia tamen Ordinarii, et refectis damnis, quae Capitulo obvenire possunt.*

A qua sententia cum Capitulum appellasset ad Turnum sequentem, concordatum est dubium more solito, his verbis: *An sententia Rotalis diei 2 septembris anni 1911 sit confirmanda vel infirmanda in casu.*

Ut autem hoc dubium plene solvatur, de novo examinanda sunt quinque dubia in prima instantia discussa et resoluta.

DE PRIMO DUBIO.

An, quibusque sub limitibus, cura animarum habitualis competat Capitulo, vel potius Archipresbytero in casu.

Huic primo dubio Domini respondendum censuerunt: Ad primam partem: *Affirmative*, seu *curam habitualem competere Capitulo pure et simpliciter*; ad secundam partem: *Negative.*

Habitualis cura animarum, quatenus actuali opponitur, est illa quae penes rectorem principalem parochiae residet, quin illam exercere possit,

sed ab alio, qui solet ab ipso rectore principali deputari exercenda est. Verum, dempto exercitio curae, cetera iura parochialia v. g. administrandi reditus parochiae, tuendi fines eius et territorium, regendi ecclesiam, etc., remanent penes rectorem principalem; cf. Pichler, in tit. *De officio vicarii*, n. 15.

Sententia Rotalis appellata curam habitualem tribuit Archipresbytero, unico innixa argumento, quo *constare* iudicat ex terminis erectionis ecclesiae Collegialis talem curam eidem Archipresbytero competere. Cetera enim quae sub primo dubio discuntiuntur, ad refellendas obiectiones directa sunt. Argumentum hoc unicum est huiusmodi. In instrumento erectionis, nulla facta mentione curae cuiuslibet animarum Capitulo assignatae, dicitur curam animarum imminere Archipresbytero (« cui immineat cura animarum »): sed haec formula, « cui immineat cura animarum » *ante Conc. Trident. necessario includebat* totam curam, quae nunc post dictum Concilium aliquando divisa reperitur in habitualem et actualem; et ratio est, quia ante Conc. Trident. distinctio illa inter curam habitualem et actualem, prout nunc applicatur in sensu decreti eiusdem Concilii, cap. 7, sess. 7, *De reform.* ecclesiis collegiatis, monasteriis, etc., *omnino ignota erat, non solum quoad nomen, sed etiam quaad « rem ipsam, substantiam et conceptum, seu ut iuridicum institutum* ». Ita loquitur sententia sub numero 7, « quum, uno verbo, tantum « post Tridentinum Concilium, et ab ipso ortum duxerint posterioris « illius, de qua supra, inter curam habitualem et actualem distinctionis « non tantum nomen et termini, sed res ipsa, seu substantia et conce- « ptus, iuridicum nempe ut nunc vocatur institutum, iam patet curam « illam animarum, quae in litteris erectionis imminere dicitur Archi- « presbyteratui, non posse intelligi de cura quae exercenda sit ab Archi- « presbytero de facto et iure ut vicario, sive amovibili sive perpetuo, ad « terminos ipsius Tridentinae Synodi ». Item sub numero 5: « Verum, « quod maximi interest in re nostra, hoc posterius et usitatius diffe- « rentiae genus ortum tantum duxit post Tridentinam Synodum ».

Hoc posito, nempe, quod clare constat ex terminis erectionis habitualem curam Archipresbytero competere, facilis via sternitur ad contrarias omnes praesumptiones reiiciendas, quae, si aliis fortioribus indiciis et praesumptionibus non eliduntur, saltem veritati demonstratae cedere debent.

Ita in sententia Rotali sub num. 6: « Et nonnisi, ubi non constet de « erectionis initio, ad coniecturas et indicia et praesumptiones confugien- « dum est ». Et sub num. 18: « Sensus igitur est, quod si ex terminis ere- « ctionis constet de cura habituali penes Capitulum, termini provisionis

« factae Archipresbyteratui praeiudicare non debent iuribus Capituli, « ideoque trahendi sunt ad terminos erectionis et iuxta illos interpre- « tandi. Nostro autem in casu termini erectionis resistunt curae habi- « tuali Capituli; quare verba illa Bullae erectionis " cui immineat cura « animarum „ neque ex subiecta materia, neque ex iure communi, intel- « ligi possunt aut debent de cura actuali tantum ». Et sub num. 24: « Iamvero quoad haec et omnia alia signa, seu praesumptiones allatas « a patronis Capituli, primo quidem non est confugiendum ad signa, « indicia, seu praesumptiones, nisi quando non constet de fundationis « initio: secundo vero, *praesumptiones cedere debent veritati, quae in « casu nostro manifestatur et aperte demonstratur ex Litteris erectionis, « ut supra firmatum est* ».

Iamvero corruit totum hoc argumentum, cum fundamentum cui innititur nullum sit. Notissima enim erat illa distinctio inter curam habitualem et actualem, non dicimus quoad nomen, sed quoad rem ipsam, substantiam et conceptum, etiam prout nunc applicatur ecclesiis collegiatis, longe ante tempus Concilii Tridentini, uti patet ex ipsa disceptatione 45 Pitonii, quam priores iudices in sententia citant. Ait enim: « Contrariam vero sententiam, quod archipresbyter sit quidem curatus « in actu, sed apud Collegium exsistat cura habitualis, tenuit Ioannes « Andrea in cap. I, *De elect.*, in 6, quem refert et sequitur Calderin. cons. 18, « n. 1, versic. *Unde dicunt de praebend....* Oldrad., cons. 6, sub num. « p. versic. *Ergo dicam*, etc. ». Celebres isti commentatores Decretalium, qui hanc distinctionem applicant ecclesiis collegiatis, floruerunt saeculo decimo quarto, ducentos annos ante Concilium Tridentinum. Mortuus est Oldradus anno 1335, Joannes Andreas vero anno 1348, et Calderinus, eiusdem filius adoptivus, anno 1365 (Cf. Hurter., *Nomenclat. Literar.*). Praeterea, ille celeberrimus de re disciplinari ecclesiastica historicus, Thomassinus nempe, in suo opere *Vetus et nova Ecclesiae Disciplina* (tom. 1, lib. 2, cap. 27), quod a modernis etiam scriptoribus summis laudibus ornatur (V. Hurter, l. c., tom. 2, p. 413 et sq.), plura citat Concilia provincialia longe ante Concilium Tridentinum habita, in quibus ordinatur ut nonnisi a vicariis perpetuis cura animarum exerceretur, ubi caput ecclesiae, quod eiusdem titulum habeat, per se id facere nequibat, e. g., Concilium Avenionense, an. 1326; Concilium Arelatense, an. 1260. Unde concludit Thomassinus, l. c., n. 6: « Non erant nisi vicarii per- « petui, sive in ecclesiis cathedralibus, sive in parochiis aliis. *Non ea « sola erat nominis discrepantia, erat res ipsa longe diversa.* Portione « enim *congrua contenti* esse iubebantur *vicarii perpetui;* at *parochi « decimas proventusque prorsus omnes percipiebant* ». Generalem deinde

conclusionem ponit, l. c., n. 9, respectu disciplinae ante Tridentinum Concilium vigentis. « Ex his porro planissimum est, id semper in votis, id « curae fuisse Ecclesiae, ut parochias non administrarent et ecclesias « quascunque nisi *vel perpetui vicarii, vel parochi irrevocabiles.* Iure « novo Decretalium Urbanus III iubet, ut monachorum ecclesiae guber- « nentur a parochis vel capellanis, vel vicariis, quos monachi episcopo « offerrent instituendos, sed quos destituere ipsi postea non poterunt, « ea potestate episcopo servata, qui ne ipse quidem poterit, nisi cano- « nico iudicio » (cap. I, *De Capellis Monachorum*).

De vicariis perpetuis in divinis agit Alexander III saeculo duodecimo in lib. I Decretalium, cap. 3, tit. 28, *De Off. vicarii,* et Honorius III saec. decimo tertio, ibidem, cap. 6. Porro intelligi nequit quid significet *Vicarius perpetuus in divinis,* nisi facta distinctione, saltem quoad substantiam conceptus, inter curam habitualem et actualem, seu inter curam et eiusdem exercitium. Bonifacius VIII sub fine saeculi decimi tertii in sexto Decretalium tit. 18 cap. unici, *De Capellis Monachorum,* decernit: « Presbyteri, qui ad curam populi per monachos in eorum ecclesiis prae- « sentantur episcopis, et instituuntur ab ipsis, quum debeant esse per- « petui, consuetudine vel statuto quovis contrario non obstante, ab « eisdem nequeunt ecclesiis nisi per episcopos et ex causa rationabili « amoveri ». Iuxta eumdem Thomassinum, loco citato, n. 9, et parte III, libro II, cap. 20, n. 5, origo istius distinctionis inter curam habitualem et actualem retroascendit ad saeculum nonum.

Ex hisce omnibus patet notissimam fuisse distinctionem inter curam habitualem et actualem, saltem quoad substantiam et rem ipsam, ante Concilium Tridentinum. Vicariis enim istis perpetuis, de quibus loquuntur Decretalia et Thomassinus, imminebat cura animarum in ecclesiis parochialibus, sive collegiatis, sive aliis, quin tamen iidem titulum ecclesiae possederint, vel fructus beneficii, qui cedebant aliis, qui fuerunt ecclesiarum parochialium principales rectores, dum vicarii ipsi portione congrua contenti esse debebant.

Formula igitur « cui imminet cura animarum » quae, iuxta omnes, includit curam actualem animarum, tempore erectionis ecclesiae collegialis Salutiarum, de se non importabat curam habitualem; distinctio enim inter curam unam et alteram, tunc temporis, ut dictum est, notissima erat, et separatio unius ab altera erat frequentissima, etiam locis qui Salutiis vicini erant, ut discimus ex ipsa Bulla nostra *Per Immaculata,* circa finem, ubi memorantur « ecclesiae parochiales, vel earum perpetuae vicariae ». Imo praefata formula, in sensu obvio et proprio, significabat curam actualem tantum, et non habitualem, et hoc etiam

ante Concilium Tridentinum, uti discimus ex Barbosa, *De appellativa verborum significatione,* appell. 65: « Curae animarum appellatione pro-« prie venit actualis, non vero habitualis, ut tenuit in terminis Capra, « commun. conclus. 9, n. 78 et fuit dictum in Vicen. Prioratus, 9 iunii 1606, « coram Manzanedo. » Porro celebris ille canonista Capra obiit anno 1465.

Everso igitur praecipuo, imo unico fundamento praetensionis reverendissimi Archipresbyteri, nunc, ad solvendam quaestionem: penes quem resideat cura habitualis in Collegiata Salutiarum, recurrendum est, ut de more, ad praesumptiones, coniecturas et indicia, quae in casu uculenter ostendunt curam habitualem competere Capitulo.

Et primo notandum est ius commune, seu potius iurisprudentiam generalem hac in re militare pro Capitulo. Quando aliqua ecclesia est simul collegialis et parochialis, undecumque proveniat haec collegialitatis et parochialitatis in eadem ecclesia coniunctio, cura habitualis est in Collegio seu Capitulo; de qua regula seu iurisprudentia generali testantur Pignatelli, *Consultationes,* t. IX, cons. 150 et 169; Lotterius, *De re beneficiaria,* lib. I, q. 14, n. 93 seq.; Reclusius, *De re parochiali,* parte I, tit. 5, n. 26; Pitonius, *Disceptationes eccles.,* disc. 45. Pignatelli, loc. cit., consult. 150, n. 1, ait: « Utrum in ecclesiis collegiatis simulque « curatis, cura animarum incumbat canonicis et Capitulo, an primae « aliive dignitati? Et incumbere canonicis et Capitulo, in hac re minime « dubia, statuo atque iudico. Assistit enim Capitulo ius commune. Eo « namque ipso, quod ecclesia curata est collegialis, quod probari potest « etiam ex enunciativis, praesertim antiquis, Summorum Pontificum in « eorum litteris..., eiusmodi cura pertinet de iure ad Capitulum, Ostiens., « Gabrielis..., Mandosa..., Romanus..., Gonzalez, ac Rota dec. 316, n. 1, « P. IV, t. 2. *Recentiorum,* non attento quod exercitium sive administratio « curae demandetur vicario perpetuo, vel alicui Dignitati. Nam adhuc habi-« tus Capitulo non aufertur, iuxta consilium Oldradi, etc. ». Et ita etiam pluries S. Rota, v. g. in *Comen. Funerum,* quae legitur typis edita apud Pignatelli, loc. cit., cons. 150, n. 11-17. In hac *Comen.* Domini sic loquuntur: « Praemisso quod dicta ecclesia sit collegiata, de quo partes con-« veniunt, inde sequitur quod, de iure communi, licet secus sit in Cathe-« dralibus... cura animarum spectet habitu ad Capitulum, uti firmant « Calderinus, Oldradus, etc. (multos ibi allegans). Atque ideo, ex eadem « iuris dispositione, non ad solum Praepositum, sed etiam ad Capitulum « spectant funeralia ». Nec nos movere debent haec verba huius decisionis Rotalis « licet secus sit in cathedralibus », quia ecclesia collegialis Salutiarum erecta quidem fuit in cathedralem, sed haec erectio

nihil prorsus mutavit, in statu ecclesiae, quoad curam animarum, de qua ne quidem minimum verbum reperitur in Bulla erectionis in Cathedralem.

Porro huic iuri communi non derogatum est in Bulla *Per Immaculata,* qua ecclesia parochialis Salutiarum erecta est in collegialem, anno 1483; sed potius ius illud assertum et confirmatum fuit. Cardinalis Legatus in hac Bulla dicit: « Praefatam parochialem ecclesiam « (Salutiarum) in collegialem cum Capitulo, choro, sigillo, et aliis col- « legialibus insigniis, auctoritate Apostolica, tenore praesentium, de novo « erigimus, ac omnibus collegialibus privilegiis, praerogativis, titulis et « honoribus insignimus. Et in ea Decanatum, qui inibi principalis digni- « tas sit, et illius Decanus, qui pro eius portione contingenti centum flo- « renos auri de camera super fructibus mensae capitularis percipere « debeat, nec non Archidiaconatum, Praeposituram, Archipresbyteratum, « cui cura immineat animarum ..., ac duodecim canonicatus et duodecim « praebendas etiam inibi de novo erigimus et instituimus ». Ex hac erectione sic expressa manifeste sequitur, ius et titulum curae, seu curam habitualem, pertinere ad Capitulum, curam autem actualem seu exercitium curae pertinere ad Archipresbyteratum; ut enim caute notandum est, ipsum ens parochiale Salutiarum erectum est in ens collegiale; seu factum est ens collegiale; unde omnia entis parochialis Salutiarum bona et iura, et ideo etiam ius et titulus curae transfusa sunt in Collegium. Si quis dicat curam habitualem simul et actualem transfusam fuisse in Archipresbyteratum, eo ipso dicat necesse est ens parochiale Salutiarum (quod totum constat cura habituali et actuali) erectum fuisse in Archipresbyteratum, non vero in Collegialem: quod est contra Bullam erectionis, et proinde falsum. Unde ex sola erectione alicuius ecclesiae parochialis in collegiatam, Pignatelli, loc. cit., cons. 169, n. 9, concludit curam habitualem remanere penes Capitulum: « Unde sequitur, ait, « curam animarum, quae residebat penes ecclesiam parochialem, esse in « proprietate et titulo apud eamdem ecclesiam erectam in collegiatam, « illiusque Capitulum, quod constituitur archipresbytero et canonicis ».

Quae omnia confirmationem et lucem recipiunt ex reliquis partibus praefatae Bullae erectionis. Vi enim huius Bullae, qua ecclesia parochialis Salutiarum facta est collegialis, omnia bona ecclesiae facta sunt bona Collegiatae, et « fructus, reditus et proventus dictae parochialis « ecclesiae oppidi Salutiarum, trecentorum florenorum auri de camera « secundum communem aestimationem valorem annuum non exce- « dentes », facti sunt fructus, reditus et proventus mensae capitularis, et ex his trecentis florenis aureis centum floreni aurei expresse assignati sunt Decano pro eius portione contingenti; nihil autem expresse

assignatum est Archipresbytero, qui proinde in eodem gradu positus est, quo ceteri canonici, inter quos divisi sunt reliqui fructus mensae capitularis, detracta nempe parte Decani. Revera, quod mox amplius evolvetur, omnia bona ecclesiae parochialis, scilicet, praedia, decimae, fructus, etc., facta sunt bona collegiatae; unde pars unicuique canonico attributa est. Porro haec fructuum omnium ecclesiae parochialis assignatio facta Collegiali, est signum constans, perpetuum et indubitatum curae habitualis remanentis in Capitulo, ut dicunt Pignatelli, loc. cit, cons. 169, n. 11-12, ubi allegat etiam decisionem S. Cong. Conc. diei 14 novembris 1646; Lotterius, loc. cit., q. 20, n. 125-126; Pitonius, loc. cit., disp. 45, n. 5: « Idque, sunt verba Pitonii, extra difficultatem procedit, « ubi ex circumstantiis constat curam habitualem esse penes collegium; « quando scilicet decimae incorporatae fuissent massae communi, et « Capitulum participaret de funeribus, nec non supportaret expensas « ratione curae necessarias; quo casu, etiam secundum illos qui negant « curam habitualem de iure penes collegium exsistere, planum est archi- « presbyterum non reputari nisi simplicem vicarium habentem dumtaxat « curam actualem ».

Nec dicatur hanc omnium bonorum ecclesiae parochialis assignationem, quae Collegiatae facta praetenditur, esse incertam, quia nimirum Auctor Bullae non expresse dicit se unire et applicare omnia bona Collegiatae.

Nam si hoc non dicit *expresse*, dicit *implicite*, scilicet declarando valorem annuum omnium redituum, fructuum et proventuum ecclesiae parochialis, ad summam circiter 300 florenorum; utquid enim haec declaratio, nisi ut ostendatur quaenam futura sit dos novae Collegiatae? Ceterum eo ipso quod aliqua ecclesia erigatur in collegialem, censentur omnia eius bona (nisi omnino expressa fiat exceptio) transferri in Collegiatam: secus enim, non ecclesia simpliciter, sed pars tantum ecclesiae erigeretur in Collegiatam.

Insuper in eadem Bulla erectionis Collegiatae, cavetur expresse ut ius eligendi seu praesentandi Archipresbyterum pertineat ad Collegium, et institutio ad Ordinarium loci (exceptis decem primis annis, in quibus haec institutio competet Decano Collegii); sic enim legitur in Bulla: « Eidem (Decano) et Capitulo praefatis (concedimus et indulgemus) per- « sonas idoneas ad alias dignitates quae de iure patronatus huiusmodi « non fuerint (soli Decanatus et Archidiaconatus erant de iure patro- « natus), ac canonicatus et praebendas pro tempore vacantes huiusmodi « in perpetuum Capitulum eligere, et Decanus pro tempore ad decen- « nium futurum illos instituere; et, dicto decennio elapso, Ordinario loci

« institutio illorum pertineat ». Porro hoc etiam clarum signum est quod, cura actuali demandata Archipresbytero, cura habitualis remanserit apud Capitulum; nam praecise unum ex praecipuis iuribus parochi habitualis est ut curet et provideat curam actualem per alium exerceri, scilicet ut nominetur vicarius curatus. Sic ait Bouix, *De Parocho*, parte I, sect. 3, cap. I (edit. 1867), p. 178-179: « Ille dicitur habitualem dumtaxat curam « habere, qui de facto illam nec exercet, nec exercere valet, sed tantum « aliquatenus potest et debet providere, ut per aliquem, sub vicarii « nomine, exerceatur ». Quod pariter docet Wernz, *Ius Decretalium*, t. II, n. 821, II: « Illis (parochis habitualibus) cura animarum nec de facto « nec de iure exercenda competit; sed tantum possunt et debent pro- « videre, ut per aliquem vicarium exerceatur ». Quando autem dignitas aliqua Capituli, v. g. Archipresbyteratus, utramque curam, scilicet habitualem et actualem, habet, non solet a Capitulo eligi, sed providetur sicut parochiae de iure communi, nimirum libere confertur ab Ordinario, vel, mensibus reservatis, a Sede Apostolica. Unde dicit Reclusius, *De re parochiali*, parte I, tit. 5, n. 33: « Si parochia, tametsi unita Capi- « tulo, collegio, monasterio, alterive simili ecclesiae, solita fuerit per « concursum libere provideri, vel per Datariam, hoc in casu, ulla absque « dubitationis alea concludi potest apud parochum utramque curam « remanere, ex S. Congregatione Conc. in folio *Vicen.-Parochiae*, 23 au- « gusti (1760), § Ex hoc, p. 151, ibi: Tum etiam quia progressu temporis « parochia libere consuevit provideri per Datariam, vel Ordinarium, prae- « vio concursu, quod non leve est argumentum totalis actualis curae et « habitualis parocho competenti ». Unde, cum in nostro casu, vi Bullae erectionis, cui unice in hoc negotio standum est, Archipresbyteratus debuerit non libere ab Ordinario vel Dataria conferri, sed simul a Capitulo et Ordinario, ita ut Capitulum eligeret Archipresbyterum, et Ordinarius eum institueret, signum clarum est curam habitualem remansisse penes Capitulum; alioquin, ex dictis, Archipresbyteratus fuisset de libera collatione Ordinarii, vel Datariae, sicut parochiae de iure communi. Unde ex intentione Bullae et omnibus eius dispositionibus, patet curam habitualem remansisse penes Capitulum; sed, quod maius est, haec Bulla semper in hoc sensu intellecta fuit, uti constat ex observantia quae, edita Bulla erectionis anno 1483, statim secuta est et usque ad hodierna tempora perseveravit; haec enim observantia est optima legis, statuti, fundationis, contractus et cuiuscumque dispositionis interpres. Age vero: supra dictum est, ex communi canonistarum doctrina, bonorum et iurium omnium ecclesiae parochialis assignationem factam Collegiali, esse signum constans, perpetuum et indubitatum curae habitualis remanentis in Col-

legio. Porro, de facto, a tempore erectae Collegiatae usque ad nostra tempora, videmus penes Collegium esse dominium omnium bonorum et iurium ecclesiae parochialis horumque omnimodam administrationem, penes Archipresbyterum autem non nisi partem suam qua canonicum et quaedam emolumenta incerta.

1. Si agatur de praediis, quae erant de dominio ecclesiae parochialis anno 1483, transierunt in mensam capitularem, uti concludere est ex documentis annorum 1486-1517 (Summ. Capituli additionale, nn. 2, 4, 5, 6, etc.) in quibus reperitur longa series praediorum et domorum, cum designatione locali uniuscuiusque, et nomine locatariorum, seu emphyteutarum; quae praedia domusve utique pertinuerant ad antiquam parochiam, et, in his documentis, exhibentur uti bona mensae Capitularis. Haec autem praedia, ut patet ex iisdem documentis, Capitulum administrat, dat in emphyteusim, vindicat contra iniustos detentores, etc., more domini; aliqua porro ex iis praediis distributa fuisse videntur, saltem ad tempus, inter canonicos, ut honestius eorum sustentationi consuleretur. Ceterum clarissimum est non remansisse, post erectionem Collegiatae, ullum beneficium parochiale distinctum a mensa capitulari, cum, ut infra videbitur, Archipresbyteri pluries confessi sint se non percipere nisi partem suam qua canonicos, cum emolumentis quibusdam ex oblationibus fidelium.

2. Si agatur de decimis, pariter constat eas transisse in mensam capitularem. Ut enim concludere est ex documentis capitularibus a. 1486-1517, (Summ. Capit., n. 9-10), solum Capitulum nominat decimatores et ordinat omnia quae respiciunt perceptionem decimarum. Insuper, anno 1567, cum inter Capitulum Taurinense et Capitulum Salutiarum orta esset controversia de iure decimarum in aliqua parte territorii Salutiarum, solum Capitulum ius illud vindicavit et obtinuit, ita ut ne quidem mentio fieret Archipresbyteri. Et hic agebatur de decimis sacramentalibus, uti patet ex ipso documento transactionis, anni 1567, inter ambo Capitula, ubi non alia exhibetur ratio perceptionis harum decimarum, quam administratio sacramentorum. Unde, serius, in *nota* mandata ad Regem, anno 1722 (Summ. Capit., n. 25). Archipresbyter fatetur se, qua parochum, non percipere nisi 300 libellas, ex oblationibus fidelium, dum cera funeralium et *decimae* Capituli erant: « Non ha (l'Arciprete) « che trecento lire l'anno, ora più, ora meno, come parroco, che si « cavano da piccole offerte de' battesimi, e matrimoni, restando le cere « de' funerali al Capitolo, *come anche le decime* ». Hic obiter notandum quod, anno 1844, legatum, quod factum fuerat pro exercitio curae, acceptatum fuit, non ab Archipresbytero, sed a Capitulo (Summ. Cap., n. 53).

3. Si agatur de emolumentis funerum, idem dicendum est, salva restrictione infra ponenda. Compertum quippe est, ex certis documentis, quae allegantur in Summariis, Capitulum, ab initio erectae Collegiatae, usque ad hodierna tempora, semper percepisse et distribuisse emolumenta funerum. Et quidem, pro tempore quod intercedit ab anno 1595 ad hodiernos dies, constat ex examine 22 regestorum capitularium, in quibus notatae sunt singulae sepulturae, cum respectivis emolumentis, Capitulum semper percepisse haec emolumenta, et ea singulis canonicis, inter quos Archipresbyter, opera Canonici Datarii, distribuisse. Pro tempore autem antiquiori, exstant in Summario Capituli documenta annorum 1502, 1505, etc., ex quibus patet Capitulum, etiam ab initio, haec emolumenta funerum percepisse. Et haec consuetudo adhuc hodie durat, uti clarissime constat ex nova inquisitione facta: ex enim una parte, reverendi Capitulares concorditer deponunt (de visu per 40 annos, de auditu pro tempore anteriori) emolumenta funeralia percipi et percepta fuisse nomine Capituli, et a Canonico Datario distribui et distributa fuisse singulis mensibus; ex altera parte, ex accurato examine librorum capitularium ab anno 1822 ad annum 1912, constat: « che gli « emolumenti funerari sia per le messe *praesente cadavere,* sia per le « sepulture, furono e sono percepiti dal Capitolo e mensilmente distri- « buiti ai Canonici ». Unde etiam Episcopus Salutiarum, in relatione dioecesis exhibita, anno 1898, S. Congr. Conc., dicit: « ... remanente cura « habituali penes totum Capitulum, cui spectant funera, anniversaria, « legata »; quod idem erat anno 1900, ut patet ex relatione hoc anno exhibita (Summ. Capit., n. 2, in fine). Unde non mirum est Capitulum, et quidem ipsum solum, decursu temporum, ordinasse quidquid refertur ad funera et ad taxas funerales (Summ. Capit., nn. 36, 37, 38, 79) et in ordinatione anni 1871 (ibid., n. 39), qua praefiniuntur novae taxae, novis temporibus accommodatae, pro quolibet genere sepulturae, et missarum funebrium, solum Capitulum praesens est, deliberat, atque statuit, ita ut ne mentio quidem fiat Archipresbyteri. Supra innuimus huic emolumentorum funeralium perceptioni a Capitulo factae non deesse aliquam restrictionem. Haec restrictio respicit sic dictam quartam funeralem. Quarta funeralis est determinata pars (ordinarie quarta) omnium emolumentorum quae occasione alicuius funeris, ecclesiae tumulanti, a parochiali diversae, obveniunt; quae pars proprio parocho solvenda est. Porro haec quarta funeralis, ab antiquis temporibus, non a Capitulo, sed ab Archipresbytero percipitur, uti legimus in documento anni 1667 (Summ. Capit. n. 20, in fine): « Quando cadavera sepeliuntur « extra Cathedralem, ipse (Archipresbyter) uti curatus recipit quartam

« funeralium; si vero sepeliuntur in Cathedrali, nullum commodum habet » (cf. etiam Summarium pro Archipresbytero, n. 6, 36, 37, 42, 43, 44). Origo huius consuetudinis obscura est; cum autem remaneat inconcussum factum principale, scilicet quod, per quatuor saecula, Capitulum perceperit semper emolumenta funeralia (excepta ista quarta), praestat ut non immoremur in re parvi momenti, et quae non erat nisi exceptio, cum utique casus ordinarius esset sepultura parochianorum in propria parochia. Ad hoc genus restrictionis, in re funeraria, reducenda est consuetudo, vi cuius, ab anno, ut videtur, 1701 (cf. Summ. Archipresb., n. 41), et forsan 1675 (ibid., n. 40), Archipresbyter, in distributione emolumentorum funeralium, duplicem partem percipit; sic enim dicit, anno 1868, occasione visitationis Pastoralis, archipresbyter Muttis: « Ogni qual volta alle sepolture si somministra la cera nuova, al cano- « nico Arciprete compete, per consuetudine, doppia cera degli altri « sacerdoti, e prelevasi dalla massa due candele che si ritirano dai « vicecurati ». (cf. Summ. Capit. n. 40, p. 78). Verum, uti patet, haec consuetudo nihil probat contra propositum assertum curae habitualis remanentis in Capitulo; cum enim cura actualis immineat Archipresbytero, et haec cura praecipue exerceatur in administrandis moribundorum sacramentis, pronum erat, ut, occasione funerum, Archipresbyter, uti curatus, maiorem reciperet partem.

4. Si agatur de administratione et tuitione iurium parochialium, videmus eam semper a Capitulo exercitam esse et exerceri, more dominorum. Quando agitur de tuendis iuribus parochiae, contra parochos extraneos, contra Regulares, contra confraternitates, contra ecclesias succursales, contra municipium, ipsum Capitulum agit, queritur, lites intentat aut sustinet: de quo multa exempla exstant in Summ. Capituli (nn. 20, 22, 23, 24, 27, 30, 41, 43). Unde, quando dioecesana auctoritas sibi proponit intimare aliquod praeceptum relate ad ius parochiale, v. g. funerum, illud non Archipresbytero, sed Capitulo intimat (ibid., n. 12). Quando anno 1840, episcopus Ioannes Giannotti sibi proposuit ecclesiam loci *Cervignasco* erigere in parochialem, et sic territorium ei assignatum dismembrare ab ecclesia Cathedrali, rem egit, non cum Archipresbytero, cuius ne nomen quidem memoratur, sed cum Capitulo; et cum, anno 1844, propositum suum ad finem perduxit, indemnitatem solutam voluit, non Archipresbytero, sed Capitulo (Nova doc. pro Cap., nn. 18, 19). Pariter quando Illmus Episcopus hodiernus sibi proposuit, anno 1908, aliquam partem a territorio parochiae cathedralis detrahere, ad erigendam novam parochiam, rem egit, non cum Archipresbytero, sed cum Capitulo (Summ. Capit., n. 49). Item, quando muni-

cipium rem aliquam, quae respiciat iura parochialia, cum auctoritate parochiali componere vult, illam componit, non cum Archipresbytero, sed cum Capitulo (ibid., n. 38, cf. n. 87).

5. Si agatur de iure providendi curae animarum per nominationem Curati (quod etiam unum est e iuribus curae habituali annexis), videmus etiam, secundum quod erat provisum in Bulla erectionis, Capitulum eligere seu praesentare Archipresbyterum, ab Ordinario instituendum. Quod factum est sine intermissione a tempore erectae Collegiatae usque ad annum 1744, id est per duo saecula et dimidium; quae observantia maximi facienda est, quia, cum sine ullo intervallo secuta sit ipsam Bullam, huius interpretationem legitimam exhibere censenda est.

Nec dicatur ab hoc anno 1744 usque ad hodierna tempora aliter provisum esse Archipresbyteratui, scilicet per concursum; concursum autem supponere in beneficio parochiali, quod ei subiectum sit, curam habitualem simul et actualem.

Nam *a*) Quod ab anno 1744 Archipresbyteratus subiectus sit concursui, est omnino et clarissime contrarium Bullae erectionis, cuius verba supra recitata sunt, quae disposuit ut Archipresbyter in perpetuum eligeretur a Capitulo et institueretur ab Ordinario; lex autem Concilii Tridentini (cap. *Expedit maxime*, 18, sess. 24 *De Reform.*) qua praescripta est forma concursus in conferendis beneficiis parochialibus, non urgebat pro ecclesia parochiali Salutiarum, quae numquam vacabat, utpote erecta in collegiatam (cf. De Luca, *De Parochis*, disc. 10, n. 3-4, et disc. 37, n. 36); quod etiam probe intellectum est per duo saecula. Unde anno 1744, Capitulum, vix audito nuntio de indicto concursu, protestatum est coram episcopo de nullitate indictionis, et omnium quae sequerentur (Summ. Capit., n. 85). Porro applicatio concursus, quae tam contraria erat Bullae erectionis, et observantiae biscentenariae, certo non potuit mutare statum ecclesiae parochialis Salutiarum, transferendo curam habitualem de Collegiata in Archipresbyteratum; quod eo magis dicendum est, quod, ut recte notat Pignatelli, cit. cons. 150, n. 2: « Non est in arbitrio Capituli abdicare a se curam animarum « quoad habitum, sed tantummodo id facere potest quoad exercitium ». *b*) Falsum est concursum supponere semper in beneficio parochiali, quod ei subiectum est, curam habitualem simul et actualem; et revera non raro occurrit beneficium aut praebendam, cui cura tantum actualis imminneat, per concursum conferri, sive quia hoc praescriptum est in bulla erectionis, aut lege fundationis, sive quia id factum est ex erronea opinione, aut pro meliori et securiori provisione curae animarum, uti animadvertit Card. De Luca, *De Parochis*, cit. disc. 37, n. 38-40.

Unde in summa, Capitulum Salutiarum, a tempore erectae Collegiatae usque nunc, ordinavit et ordinat, more domini, in ecclesia parochiali erecta in collegiatam, quidquid respicit praedia, decimas, funera, funerumque emolumenta, et cetera iura parochialia, illaque adversus quemcumque tuetur et vindicat, et de illis agit aut componit cum auctoritate ecclesiastica aut cum auctoritate civili, et demum, si excipias quartam funeralem et quaedam emolumenta incerta, de quibus statim, omnia emolumenta parochiae percipit.

Archipresbyter autem, praeter curam actualem, quae ei vi Bullae erectionis imminet, et quam exercet (cum limitibus infra imponendis), per se vel per vicecuratos, nihil aliud facit et nullum aliud ius habet. Quoad reditus, recipit partem suam ut canonicus, et praeterea, uti curatus, recipit duplicem partem in funeribus, et, quando corpora sepeliuntur extra parochiam cathedralem, quartam funeralem, et insuper taxas consuetas occasione baptismorum, matrimoniorum et attestationum parochialium de baptismo, obitu, matrimonio, etc. Unde, a. 1722, archipresbyter Muttis haec verba iam supra relata scribebat: « L'Arci-« prete che ha la cura d'anime, non ha che 300 lire l'anno, ora più, « ora meno, come parroco, che si cavano da certe piccole offerte casuali « de' battesimi, e matrimoni, restando le cere de' funerali al Capitolo, « come anche le decime » (Summ. Capit., n. 25), et, anno 1843, occasione visitationis episcopalis, archipresbyter Sebastiani haec dicebat: « Salvo i diritti per fedi e simili inezie, di tutti gli emolumenti parroc-« chiali non percevo che il mio sedicesimo come canonico, il Capitolo « percevendoli essi » (Summ. Capit., n. 3).

Non mirum ergo est quod, in actis publicis aut quasi-publicis, Capitulum Salutiarum dicatur habere curam habitualem, Archipresbyter vero curam actualem tantum. Quod expresse dicitur in Actis S. Visitationis anno 1701, 1730, etc., (Summ. Capit., n. 3), in Relationibus de statu dioecesis, S. Sedi exhibitis, v. g. anno 1898, 1900 (ibid., n. 2) et in multis aliis documentis.

Unde ad primum dubium, Domini respondendum censuerunt, ut supra dictum est: Ad primam partem, *Affirmative*, seu *curam habitualem competere Capitulo pure et simpliciter;* ad secundam partem, *Negative.*

DE SECUNDO DUBIO.

An Archipresbytero, in casu, competat cura actualis universa, exclusive et independenter a Capitulo exercenda.

Si solam Bullam erectionis inspiceremus, hoc secundum dubium responso affirmativo dimittendum esset; in hac enim Bulla, ut iam

vidimus, sic legitur: « Et in ea (Collegiata) Decanatum, qui inibi prin-« cipalis dignitas sit... nec non Archidiaconatum, Praeposituram, Archi-« presbyteratum, cui *cura immineat animarum*, erigimus ». Cum hic agatur de cura actuali, et haec cura sine distinctione, sine restrictione, sine exceptione, et sine ulla « dependentia » a Capitulo, attribuatur Archipresbytero, sequitur, vi ipsius Bullae, Archipresbytero competere curam actualem universam, exclusive et independenter a Capitulo exercendam. Verum negligi nequaquam potest consuetudo seu praescriptio immemorialis, cui Capitulum innixum se praetendit ad exercendas aliquas functiones parochiales, veluti celebrationem missae exsequialis praesente corpore, benedictionem domorum tempore paschali, etc.

Notum est enim in iure, iura parochialia posse praescribi; a vi enim praescriptionis non excluduntur natura rei, neque speciali iuris prohibitione; non excluduntur natura rei, cum et ipsa iura episcopalia iurisdictionis, quae magis sacra sunt, et immediate pertinent ad divinam Ecclesiae constitutionem, praescribi possint, iuxta omnes Doctores; non excluduntur speciali iuris prohibitione, quae nullibi in iure scripta est; prohibita quidem est praescriptio contra fines parochiarum, sicut et contra fines dioecesium et provinciarum (cap. *Super eo*, 4, *de Parochiis*); verum nullibi prohibitum est quin iura parochialia praescribantur. Unde contra ea valet praescriptio sive *liberativa*, sive etiam *acquisitiva*; quod enim aliqua communitas possit praescribere, contra parochum, immunitatem a decimis, a quarta funerali, etc., notissimum est; de quo passim agunt Doctores in tit. *De Decimis* et *De Sepulturis*. Verum etiam praescriptio *acquisitiva* valet contra iura parochialia, ita ut, v. g., aliqua communitas, ecclesia, aut persona ecclesiastica, possit acquirere, loco parochi (praescriptio *privativa*), aut simul cum ipso parocho (praescriptio *cumulativa*), ius decimandi, funerandi, aut aliud eiusmodi. De quo dubitari nequit, licet quidam auctores aut quaedam forsan S. Congregationum decisiones in contrarium afferri possint. Audiatur doctissimus Petra, *in Const. 9 Innocentii III*, n. 55: « An vero consuetudine possit acquiri « tale ius funerandi Regularibus, ita ut in illis sint manutenendi. « Respondeo affirmative; nam etsi parochi habeant iuris assistentiam « tumulandi in eorum ecclesia omnia corpora parochianorum, alibi non « eligentium sepulturam..., tamen haec amittit vires, remanetque offuscata « et debilitata pluralitate actuum possessionis Regularium, si nullus « alius concurrat pro parocho, ut in aliis terminis iurisdictionalibus « docuit Rota, apud Bich, dec. 442, n. 6, et alibi passim...; nam, dicta « assistentia iuris pro parocho non habet eam vehementem iuris prae-« sumptionem, ut non possit infringi, saltem per quadragenariam cum

« titulo colorato, vel per immemorabilem, prout in terminis consuetu-
« dinis, ut ecclesia cathedralis tumulet omnia cadavera clericorum sibi
« inservientium, etsi in aliena parochia exsistentium, ut sit servanda;
« Rota, in cit. dec. *Mantuana,* et cit. *Aretina super remisoria* ».

Item ius decimandi praescriptione acquiri posse contra proprium parochum, sive ab alieno parocho, sive ab ecclesia aut etiam simplici clerico, affirmat communissima Doctorum sententia; v. g. Fagnan., in cap. *Cum contingat*, 29, *De Decimis;* Gonzalez, in cap. *Ad aures*, 6, *De Praescriptionibus*, et in cit. cap. *De Decimis;* Passerini, in VI, in tit. *De Decimis,* n. 298, 299; Reiffenstuel, in tit. *De Decimis*, n. 124, 127; Pichler, in eumd. tit. n. 11; Schmalzgrueber, in eumd. tit. n. 42, 44, etc., etc. Et ita de aliis omnibus iuribus parochialibus, quia ratio eadem est; unde Engel, in tit. *De Parochis,* n. 5, dicit: « Ad ecclesias parochiales, « pertinet iurisdictionem in foro poenitentiali exercere, sacramenta admi-
« nistrare, matrimonia solemnizare, fontem baptismalem, coemeterium
« et ius sepeliendi defunctos habere, ut demum eius rectori ius sit
« decimas oblationesque percipere. Licet vero ex singulis his narratis
« iuribus non praecise probetur... ecclesia esse parochialis, *cum similia*
« *possint etiam aliis ecclesiis ex privilegio, vel consuetudine aut prae-*
« *scriptione competere,* etc. ». Sic pariter Reclusius, *De re parochiali,* p. I, tit. 5, n. 63, 64: « Cum neminem lateat in ecclesia quoque non
« parochiali *et sacramenta administrari, et animarum curam posse exer-*
« *ceri* ex privilegio, vel *praescriptione,* iuxta doctrinam Engel..., Barbosa...,
« Rota coram Herrera..., coram Crispo..., coram Samminiato..., coram
« card. Elephantutio..., coram Figueroa, etc. ». Concinit Emus Gennari, *Quistioni canoniche,* n. 574, p. 729. Ita etiam receptum est in iurisprudentia tum S. Rotae, uti patet ex decisionibus supra relatis a card. Petra et a Reclusio, tum S. Congregationum Romanarum, praesertim S. Congr. Episcoporum et Regularium, v. g. in *Thelesina, Iurium parochialium,* 22 augusti 1901, quae refertur in *Monitore ecclesiastico,* tom. 14, p. 289-290; S. Congr. Concilii, in pluribus decisionibus, v. g. in *Papien., Funerum,* 20 ianuarii 1906 (Thesaurus S. C. C., t. 165, p. 141-164); S. Rituum Congr., uti patet ex eius decreto, quod vim legis habet, diei 10 decembris 1703 (Decreta authent., n. 2123), in quo, postquam ordinavit relationes inter parochos et confraternitates, relative ad iura parochialia et ad functiones parochiales, sic, in fine, statuit: « Et ita, salvis
« tamen conventionibus et pactis..., concordiis, indultis, *consuetudi-*
« *nibus immemorabilibus vel saltem centenariis;* quae ultima verba sup-
« ponunt, ad mentem S. Congregationis, has consuetudines (quae, ut
« experientia frequens docet, modo pro parochis, modo contra eos, pro-
« cedunt) praevalere posse contra iura parochialia ».

Quod attinet ad tempus requisitum ut praescriptio praevalere possit contra iura parochialia, standum est capiti *Episcopum*, I, *De Praescriptionibus*, in VI, vi cuius, quando praescriptioni ius resistit (ut quando agitur de iuribus parochialibus, quae iure communi nituntur), requiritur vel praescriptio quadragenaria cum titulo, vel, si non adsit titulus, praescriptio immemorialis. Unde, cum in specie nullus sit titulus quo nitatur praescriptio (ut enim infra dicetur, incertum prorsus est utrum transactio anni 1493 sit origo praescriptionis capitularis), Capitulum ad vindicanda iura parochialia quae praetendit, demonstret necesse est praescriptionem horum iurium immemorabilem. Inde est quod H. S. Tribunal, antequam solveret proposita dubia, mandavit fieri inquisitionem suppletivam de immemorabilitate consuetudinis seu praescriptionis circa praecipua puncta, quae vindicat Capitulum, scilicet celebrationem missae exsequialis praesente corpore, benedictionem domorum diebus paschalibus, et officia praedicandi et confessiones fidelium audiendi. Quae inquisitio revera facta est ad normam Instructionis H. S. T., diei 5 augusti 1912.

Notissimum est autem, ad probandam consuetudinem immemorabilem, requiri testes qui deponant, de visu saltem per quadraginta annos, id de quo agitur, ita factum esse; deinde de auditu se a maioribus audivisse ita semper factum fuisse; demum se nihil unquam audisse in contrarium, ita ut consuetudo illa sit continua et pacifica. Ad probanda autem varia adiuncta praescriptionis quae non ita sub sensus cadunt, v. g. perceptionem emolumentorum, absentiam delegationis, etc., admittuntur etiam scripturae et quaevis aliae probationes.

Nunc ergo aggredi licet quatuor capita in Rotali Instructione proposita, scilicet celebrationem missae exsequialis praesente cadavere, benedictionem domorum diebus paschalibus, officium praedicandi et confessiones fidelium audiendi. Qua in re, quod attinet ad ipsum factum materiale et sensibile (scilicet quod Capitulum celebraverit praefatam missam, praedicaverit, confessiones audierit, et quod presbyter sacrista domos benedixerit), notandum est rem esse adeo notoriam, ut eam admittat etiam Archipresbyter, ut videre est in eius animadversionibus *Triplicationi* adiunctis, ubi scribit, p. 15: « E chi mai aveva negato il « fatto che i Canonici cantassero la messa presente cadavere, che pre- « dicassero qualche volta, o confessassero, e che il prete sagrista avesse « benedetto le case in tempo pasquale? Nessuno, l'Arciprete compreso, « e quindi se i Giudici avessero solo voluto essere persuasi della mate- « rialità del possesso, come gli avversarii affermano, non avrebbero cer- « tamente concesso la prova testimoniale, perchè *il fatto del possesso* « *era in confesso d'ambe le parti* ». Et quod pacificum fuit admittit

l. c. pag. 18: « Quanto al fatto che l'Arciprete non abbia proposto ai « suoi testi la domanda se sapevano di qualche turbamento avvenuto « circa il materiale possesso del Capitolo nel canto della messa pre- « sente cadavere, si osserva che l'Arciprete, visto come il possesso del « Capitolo risultava dalle deposizioni dei testi un puro possesso mate- « riale, destituito di tutte le qualità richieste perchè il possesso potesse « servire per la prescrizione, non credette più fosse il caso di fare una « *domanda che praticamente restava perfettamente inutile:* e per lo stesso « motivo *non ha creduto necessario fare questa domanda per gli altri* « *punti dedotti in interrogatorio* ».

Denique, ipse Archipresbyter fatetur Canonicos haec munera implere, etiam ipso dissentiente; scribit enim pag. 16, animadvers. *Triplicat.:* « Egli (l'Arciprete) *subisce lo stato violento di cose indotto dalla* « *consuetudine*, ma non rinunzia al suo diritto. Vorrebbero forse i « Canonici che l'Arciprete facesse una protesta *per ogni messa che can-* « *tano, per ogni predica che fanno, per ogni assoluzione che impartiscono?* ».

Unde, in sequentibus, licet illud factum sensibile discutiendum sit, insistemus potius in *qualitate* facti, scilicet *quo nomine* Capitulum hos omnes actus peregerit, utrum *nomine proprio* et *animo domini*, uti requiritur ad legitimam praescriptionem, an *nomine* et *delegatione* Archipresbyteri.

Nunc ergo ad singula veniamus.

Quoad *primum, scilicet celebrationem missae exsequialis,* dicendum est, omnibus attente perpensis, demonstratam fuisse consuetudinem immemorabilem favore Capituli. Etenim e 16 testibus a Capitulo productis, 7, scilicet Petrus De Matteis, Adulphus Lagutaine, Augustinus Savio, Hyacinthus Bollea, Rev. Petrus Pagge, Rev. Albertus Gioffredi, comitissa Maria Martina, deponunt Canonicos celebrare et celebrasse missam exsequialem, per turnum, et aliquoties Archipresbyterum; et hoc deponunt, de visu per 40 annos, de auditu per reliquum tempus; et addunt se nihil unquam audisse in contrarium, seu aliis verbis, possessionem illam Capituli fuisse pacificam. Et insuper hi testes manifeste dicunt aut supponunt possessionem Capituli fuisse *animo domini*, seu *nomine proprio*, et non nomine aut delegatione Archipresbyteri; iuxta enim eos, ordinatio officii funebris et perceptio emolumentorum semper fiunt nomine Capituli, sive fiat (ut solet) per presbyterum *sacristam*, qui non agit nisi nomine Capituli, sive fiat per alium; ipse autem Archipresbyter missam exsequialem aliquoties celebrat, sed *suo turno* et proinde uti canonicus. Quae omnia signa aperta sunt Capitulum

possidere *nomine proprio*. Frustra autem Archipresbyter excipit contra testem comitissam Mariam Martina, tum quia mulieres iure non repelluntur a munere testis in iudiciis ecclesiasticis (cf. cap. *Quoniam*, 3, *De Testibus*; cap. *Mulieres*, 2, *De Iudiciis*, in VI), tum quia revera praedicta comitissa deponit de visu per 40 annos, quoad factum principale (scilicet celebrationem missae per canonicos ad turnum), et de auditu per reliquum tempus. Excipit etiam idem Rev. Archipresbyter contra testem Augustinum Savio, utpote consobrinum canonici Fidelis Savio, qui, in hac causa, partes Capituli agit; verum, quia haec parentela non est adeo proxima, et causa praesens non respicit canonicum Fidelem Savio quoad propriam personam, praedictus testis admitti potest. Ceterum, licet reiiciatur, 6 adhuc remanent, quorum testimonium, praesertim adiunctis iis omnibus quae statim dicenda sunt, satis superque sunt ad probandam dictam consuetudinem immemorabilem.

Revera *a*) haec consuetudo confirmatur a quatuor aliis testibus a Capitulo productis, quorum testimonia, licet deficiant a rigore iuris ad probandam consuetudinem immemorabilem, attamen vim magnam habent ad eam confirmandam; hi sunt: Antonius Ternavasio, qui deponit de visu per 46 annos; Dominicus Sartoris, annos natus 83, qui deponit de visu per 70 annos; Rev. canonicus Antonini, qui, absens a Salutiis per ultimos 40 annos, deponere non potuit nisi de auditu per hoc tempus, sed de visu deponit per 20 annos antecedentes, et iterum de auditu per reliquum tempus; Rev. P. Fidelis Savio, S. I., qui pariter plerumque absens a Salutiis per ultimos 40 annos, non potuit deponere nisi de visu interrupto per hoc tempus, et de auditu per tempus anterius.

b) Item praedicta consuetudo immemorabilis validam confirmationem recipit ex depositionibus Revmorum Canonicorum; decem enim Canonici, scilicet omnes (praeter Archipresbyterum et alium qui, cum non sit canonicus nisi ab anno 1910, idoneus non erat ad testandum), confirmant in genere et in specie quidquid testes a Capitulo producti deposuerunt quoad celebrationem missae exsequialis a Canonicis peractam, nomine Capituli, et quoad antiquitatem huius moris. Sane eorum testimonium, per se solum, iuridice non sufficeret ad probandam dictam consuetudinem immemorabilem; sed nemo non videt eorum attestationes iuratas magnum omnino pondus habere: quarum attestationum vim minuere aut infringere nequit Revmus Archipresbyter, nisi et ipse velit minuere, aut infringere omnes suas attestationes omniaque sua dicta.

c) Quod dicimus de attestationibus Revmorum Canonicorum, dici etiam debet de declaratione scripta data a Rev. Dalbesio, hodierno presbytero *sacrista*, qui disertissime declarat, de visu per 22 annos, de auditu per

reliquum tempus, missam exsequialem semper celebratam fuisse a Canonicis per turnum, incluso Archipresbytero, quando erat *de turno*, et hoc proprio nomine Capituli, et sine ulla delegatione Archipresbyteri.

d) Regesta capitularia fidem faciunt pro annis 1822-1912, id est pro 90 ultimis annis: « 1° Che gli emolumenti funerari, sia per la messa « presente cadavere, sia per le sepolture, furono e sono percepiti dal « Capitolo e mensilmente distribuiti ai Canonici; 2° Che *i Canonici can-* « *tavano e cantano per turno la messa presente cadavere* (Nova docu- « menta pro Capit., p. 6) ». Quam grave sit hoc documentum, nemo non videt; si enim Canonici cantant missam illam *ad turnum*, ergo et Archipresbyter, quando est *de turno;* ergo omnes ut canonici et nomine Capituli; vanum enim prorsus esset expiscari velle aliquam Archipresbyteri delegationem.

e) De indole pacifica praefatae Capitularis possessionis, addenda est attestatio Curiae episcopalis Salutiarum; in qua legimus: « Visti ed « esaminati diligentemente tutti i registri giudiziali ed estragiudiziali « della curia vescovile, dichiarano che gli Arcipreti *pro tempore* della « stessa cattedrale non hanno mai inoltrato reclami contro la consue- « tudine capitolare *ab immemorabili* di cantar la messa *praesente cadavere* « e di percepire la intiera tassa delle sepolture (Nova docum., p. 16) ».

Contra hunc probationum cumulum opponit Rev. Archipresbyter 16 testes. Porro ex his testibus, tres, scilicet Spiritus Falco, Iosephus Forastelli, et Iosephus Rossi, ita loquuntur, ut inde nihil certi aut clari erui possit. Quinque alii testes, scilicet Gioffredus Abelli, Iosephus Aimone, Andreas Giorelli, Ioannes Poracchia, Andreas Franco, nihil demonstrant contra consuetudinem immemorabilem de qua agitur; dicunt enim tantummodo missam exsequialem celebrari *a Canonicis et ab Archipresbytero,* vel *modo a Canonicis, modo ab Archipresbytero;* quod omnes admittunt; ceterum nesciunt quo nomine Canonici id faciant, praeter unum (Ioannem Poracchia), qui *putat* Canonicos celebrare potius nomine Archipresbyteri, quam nomine proprio.

Quinque alii testes, scilicet Ioannes Delsoglio, Georgius Catalano, Iosephus Gallo, Felix Beltrami, Iosephus Nardona, deponunt missam exsequialem celebrari a Canonicis *ad turnum,* incluso Archipresbytero, vel (ita duo ex ipsis) *semper* aut *quasi semper* celebrari a Canonicis, et aliquoties ab Archipresbytero; unde potius favent Capitulo. Demum ceteri tres, scilicet Vedastus Gallo, Carolus Garino, Iosephus Garino, deponunt missam exsequialem solitam esse celebrari ab Archipresbytero, et aliquoties tantum a Capitulo; verum haec assertio adeo contraria est tum depositionibus omnium aliorum testium, etiam eorum qui producti

sunt ab Archipresbytero, tum assertionibus ipsius Archipresbyteri, tum actis capitularibus supra relatis, ut intelligi debeat in sensu omnino restricto, scilicet quod hi testes raro interfuerint funeribus in ecclesia cathedrali, et quod, de facto, quando interfuerunt, fere semper contingebat ut Archipresbyter missam celebraret: quam explicationem suggerit ipse modus loquendi Caroli Garino, unius ex his testibus: « Quando io « andavo in Duomo, ho quasi sempre visto il nostro parroco (cantare « quella messa) ».

Unde tandem probatio testimonialis, allata a Revmo Archipresbytero infringere non potest vim attestationum et scripturarum ex parte Capituli productarum, et sic probata manet consuetudo immemorabilis quoad celebrationem missae exsequialis a Capitulo, nomine proprio.

Nec dicatur cum Patrono Archipresbyteri (Duplicatio n. 9) hanc possessionem Capituli esse aequivocam « ex facto quod eadem ecclesia « parochialis simul exstiterit ecclesia cathedralis, ac proinde, cum « Canonici funebria peragunt, haud facile apparet utrum ipsi id faciant, « quia requisiti a fidelibus, qui sibi sepulturam elegerint in ecclesia « cathedrali, quae tum iure potitur ecclesiae tumulantis, an, deficiente « ex parte fidelium quacumque electione ecclesiae tumulantis, id faciant « etiam contra ius commune, quo tribuuntur parocho funera suorum « parochianorum ». Nec hoc, inquimus, dicatur; nam, in ecclesia cathedrali Salutiarum, non sunt duae ecclesiae, una parochialis, altera cathedralis: prior, in qua ipso iure tumulantur fideles alibi non habentes sepulturam electam aut gentilitiam; altera, in qua fideles tumulari possint vi electionis; ut enim visum est in primo dubio, non est nisi una tantum ecclesia, quae est simul parochialis et collegialis (seu cathedralis) et proinde in qua, exclusa qualibet electione, tumulantur fideles; et vero saepissime tumulati sunt fideles in illa ecclesia, et tamen non apparet in Actis ne unius quidem actus electionis vestigium.

Quoad *secundum*, scilicet, *benedictionem domorum occasione festorum paschalium* idem omnino dicendum est, scilicet demonstratam fuisse consuetudinem immemorabilem favore Capituli. Quod ut melius intelligatur, distinguendum est inter ipsum factum sensibile et visibile, nempe quis hanc benedictionem peregerit et peragat, et ipsam potestatem qua id peragat, scilicet utrum potestate accepta a Capituto, aut potestate accepta ab Archipresbytero, seu, aliis verbis, utrum nomine Capituli aut Archipresbyteri.

Porro, quod attinet ad factum sensibile et visibile, scilicet quis hanc domorum benedictionem peregerit et peragat, nulla potest esse difficultas;

de consuetudine immemorabili hanc benedictionem impertitur presbyter *sacrista*. Etenim e 16 testibus a Capitulo productis, 7, scilicet Antonius Ternavasio, Adulphus Lagutaine, Augustinus Savio, Hyacinthus Bollea, Rev. Petrus Pagge, Rev. Albertus Gioffredi, comitissa Maria Martina, attestantur praefatam domorum benedictionem semper factam fuisse a presbytero sacrista; hoc autem deponunt, de visu per 40 annos, et de auditu per reliquum tempus. Quod attinet ad exceptiones a Rev. Archipresbytero factas contra testes Augustinum Savio et comitissam Mariam Martina, idem dicendum est quod supra, ubi de missa exsequiali.

Ceterum vis septem dictarum attestationum plurimum augetur et roboratur aliis attestationibus aut scripturis.

Etenim *a*) Tres alii testes, a Capitulo producti, non quidem pertingere possunt ad probandam iuridice dictam consuetudinem immemorabilem, quia eorum attestationes a requisito rigore iuris hoc in re deficiunt, sed multum iuvant ad illam confirmandam. Dominicus Sartoris, annos natus 83, testatur de visu per 70 annos presbyterum sacristam semper peregisse praedictam domorum benedictionem; Rev. Michaël Antonini, annos natus 73, idem testatur de visu per 60 annos; Rev. P. Fidelis Savio, S. I., annos natus 64, idem testatur de visus per 15 circiter annos, et de auditu per reliquum tempus.

b) Decem Canonici (scilicet omnes praeter Archipresbyterum et iuniorem canonicum) deponunt, sub fide iuramenti, benedictionem domorum in diebus paschalibus semper factam fuisse a presbytero sacrista, qui dicitur etiam caeremoniarius Capituli, et hoc deponunt de visu per 40 annos, et de auditu per reliquum tempus; porro quanta sit vis harum attestationum, non quidem ad iuridice probandam, sed ad confirmandam consuetudinem immemorabilem, iam supra dictum est.

c) Idem dicendum est de declaratione in scriptis data a Rev. Dalbesio, hodierno presbytero sacrista, qui testatur se per 16 annos, tamquam presbyterum sacristam, peregisse praefatam benedictionem; hoc idem testatur de visu per 6 alios annos, et de auditu per reliquum tempus.

d) Imo, e 16 testibus a Rev. Archipresbytero productis, 15 testantur se semper vidisse presbyterum sacristam benedicere domos in festis paschalibus; et quorumdam ex eis testimonia retroascendunt ad tempus presbyteri sacristae Bigo qui nominatus fuit anno 1826.

Unde, quod attinet ad factum ipsum visibile, quod scilicet, per centum circiter ultimos annos, seu de consuetudine immemorabili, presbyter sacrista peregerit benedictionem domorum, occasione festorum paschalium, non potest esse difficultas.

Quod attinet ad alterum quaesitum, scilicet qua potestate seu cuius nomine presbyter sacrista domos benedicat, nunc investigandum est.

Porro: *a*) E septem testibus a Capitulo productis, qui, ut supra visum est, testantur presbyterum sacristam semper benedixisse domos tempore paschali, 6 asserunt presbyterum sacristam hoc fecisse ex delegatione Capituli, et huius nomine; imo duo ex illis, scilicet Rev. Petrus Pagge, et Rev. Albertus Gioffredi hoc adiunctum addunt, nempe quod Capitulum, tamquam partem stipendii suo sacristae debiti, assignat oblationes quas fideles occasione praedictae domorum benedictionis faciunt, ad summam circiter 200 libellarum. Sex autem illi testes addunt ita semper factum fuisse, et possessionem Capituli nunquam fuisse turbatam; quoad septimum testem, scilicet Adulphum Lagutaine, dicit tantummodo presbyterum sacristam egisse *per mandato dei superiori;* unde quoad hoc, eius testimonium est aequivocum.

b) Omnino obvium est aliquem ministrum, in aliquo actu exercendo, agere in nomine eius qui eum nominat, ei stipendium solvit, eique, quoad hunc actum exercendum, mandata dat, et pro isto praecise actu salarium assignat. Porro presbyter sacrista, per centum ultimos annos, nominatus est a Capitulo, a quo etiam stipendium accepit, ut constat ex libris capitularibus (Nov. doc. pro Cap., p. 17); insuper Capitulum est quod presbytero sacristae mandata dat ad benedicendas domos eique pro hoc actu salarium assignat, uti discimus tum ex conventione a. 1897 inter Capitulum et presbyterum sacristam, tum ex depositionibus Rev. Petri Pagge, et Rev. Alberti Gioffredi; dum per illos centum ultimos annos, nullum est, in Actis, vestigium quod Archipresbyter mandata dederit presbytero sacristae ad benedicendas domos, aut ei quodcumque salarium pro hoc actu assignaverit; quod apertum signum est benedictionem domorum tempore paschali, sicuti facta est ab immemorabili a presbytero sacrista, ita etiam, ab immemorabili, ab ipso factam fuisse, non nomine Archipresbyteri, sed nomine Capituli. Quod eo magis dicendum est quod « sacristia » non est, ex iure communi, ens autonomum, uti vellet Archipresbyter, sed est omnino subdita Rectori ecclesiae, aut, si velimus, est *medium* quo utitur rector ecclesiae ad administrandas res quae ad cultum adhibentur. Porro munere rectoris fungitur Capitulum, quod curam habitualem retinet, quod notabitur etiam in dubio quarto.

Et haec omnia egregie confirmantur:

a) Depositionibus decem Canonicorum (scilicet omnium, praeter Archipresbyterum et Canonicum iuniorem), qui sub fide iuramenti, asseruerunt presbyterum sacristam semper benedixisse et benedicere domos de mandato Capituli et huius nomine, et hanc possessionem Capituli

numquam fuisse turbatam; quae depositiones, cum respiciant punctum internum et domesticum ipsius administrationis capitularis, iuridice hic admitti debent, saltem tamquam adminicula.

b) Declaratione data in scriptis a Rev. Dalbesio, hodierno presbytero sacrista, qui testatur se, per 16 annos, munere fungentem presbyteri sacristae, benedixisse domos de mandato et in nomine solius Capituli, a quo etiam pro hac functione salarium recipit; et ita semper factum fuisse dicit, et hanc possessionem Capituli nunquam fuisse turbatam.

c) Attestatione Officialium Curiae, qui, relative ad ipsam Capituli possessionem, scilicet delegandi sacristam ad benedicendas domos, hujusque possessionis indolem pacificam declarant, visis et examinatis omnibus Curiae regestis, non constare de oppositione Archipresbyteri contra Capituli usum de quo agitur (Nova docum. pro Capit., pag. 28-29).

Contra hanc demonstrationem opponit Rev. Archipresbyter suos testes. Iam dictum est 15 testes, ab Archipresbytero productos, testari se vidisse semper presbyterum sacristam benedicere domos tempore paschali. Verum quod attinet ad quaesitum speciale de quo agitur, scilicet qua potestate seu cuius nomine presbyter sacrista domos benedicat, hi testes maxime varii sunt: tres dicunt se nescire; duo asserunt ***nomine Archipresbyteri;*** novem ***credunt*** aut ***putant***, nomine ***Archipresbyteri***, unus dicit ***nomine utriusque***, scilicet Capituli et Archipresbyteri. Unde ex hac parte nihil certi deduci potest, horumque testium depositiones infringere nequeunt demonstrationem suprafactam favore Capituli.

Notat Archipresbyter sacerdotem sacristam munus etiam vicecurati implevisse ante annum 1824, ac proinde praesumi potest eum benedictionem domorum perfecisse tanquam ministrum Curati seu Archipresbyteri. At praesumptio haec fortiori praesumptione eliditur; nam cessante munere vice-curati, cessare debebat facultas benedicendi domos, si nomine Archipresbyteri facta fuisset. Reapse tamen non cessavit, et constanter hoc munus implevit sacrista usque ad hodiernum diem. Ideoque et prius tamquam sacristam, seu ministrum Capituli, et non tamquam vice-curatum, benedictionem peregisse dicendum est.

Quoad ***tertium***, scilicet ***praedicationem***, item dicendum est demonstratam fuisse consuetudinem immemorabilem favore Capituli. Hic etiam duo distinguenda sunt: factum sensibile et visibile, scilicet quod Canonici aliquando praedicent in ecclesia cathedrali, et potestas seu qualitas qua praedicant.

Quod ad primum attinet, vix opus est aliquid dicere; ex depositionibus enim omnium testium, etiam eorum qui ab Archipresbytero pro-

ducti sunt, ex assertionibus omnium Canonicorum, et ex documentis ex quibus aliqua infra referentur, clare patet Rev. Canonicos in ecclesia cathedrali functos esse et fungi officio praedicationis, et supplere et supplevisse Archipresbyterum in ***instructione parochiali*** et hoc referri ad tempus quod memoriam hominum excedit.

Tota ergo difficultas versatur circa secundum, scilicet circa potestatem qua sic agunt Canonici, utrum nempe sic agant vi Officii canonicalis, absque ulla delegatione Episcopi aut Archipresbyteri, an ex delegatione alterutrius. Porro hic etiam probatum remanet Rev. Canonicos fungi munere praedicationis, vi ipsius tituli canonicatus, scilicet eo ipso quod sunt canonici, et absque ulla cuiusvis delegatione aut approbatione.

a) Hoc enim asserunt septem testes a Capitulo inducti, scilicet Petrus De Matteis, Augustinus Savio, Hyacinthus Bollea, Rev. Petrus Pagge, Rev. Michaël Antonini, Rev. Albertus Gioffredi, et comitissa Maria Martina, qui omnes asserunt Canonicos praedicare vi solius tituli canonicatus, et absque ulla cuiuslibet delegatione aut licentia; qui etiam omnes hunc rerum statum retrotrahunt ad tempus immemorabile, dicentes ita semper factum fuisse (praeter unum, Rev. Antonini, qui ab hoc abstrahit); omittimus duos testes, Teresiam Vicini et Rosam Elia, qui tantummodo *credunt* Rev. Canonicos praedicare vi solius tituli canonicatus.

b) In eodem sensu deponunt decem Canonici, scilicet omnes (praeter Archipresbyterum et Canonicum iuniorem) qui diserte affirmant Canonicos praedicasse et praedicare vi solius tituli canonicatus, absque ulla cuiusvis delegatione aut approbatione; et hoc ab immemorabili.

Porro cum agatur hic de re interna et domestica, de qua Rev. Canonici optime edocti esse praesumuntur, eorum testimonium iuratum magni faciendum est, licet per se solum non sufficiat ad probandam consuetudinem immemorabilem.

Horum autem testium, sive capitularium, sive extracapitularium, attestatio validam confirmationem recipit ex quibusdam adiunctis, de quibus multi ex illis testantur. Sic, uti dicunt Rev. Petrus Pagge, et Rev. canonici Martini, Perassi, Fidelis Savio, quando Rev. Canonici Archipresbyterum supplent in officio praedicationis, aut evangelium explicant, nullum stipendium aut quamvis retributionem recipiunt: quod signum est illos ita agere ex proprio officio, sicut ipse Archipresbyter, qui nihil unquam recipit pro praedicatione.

Pariter quando Canonici officio praedicationis funguntur in cathedrali, sive etiam olim in ecclesia loci *Cervignasco*, quae de parochia cathedrali erat, censebantur et censentur esse praesentes in choro ad

sensum et omnes effectus iuris: hoc deponunt testes Michaël Antonini et Albertus Gioffredi, et Rev. canonici Fidelis Savio, Peretti et Giletti; porro hoc signum apertum est Canonicos, dum officio praedicationis funguntur, habitos esse et haberi ut parochos aut curatos; quia, quod aliquis canonicus, munere aliquo parochiali fungens in Cathedrali, habeatur uti praesens in choro, hoc privilegium est solius vicarii curati. Demum, in hoc exercendo munere praedicationis, Rev. Canonici nullo modo agunt more delegatorum, qui subdelegare non solent, sed, tamquam propria et ordinaria iurisdictione utentes, aut ipsi praedicant, aut delegant ad praedicationem quos idoneos iudicant, quin se intromittat Archipresbyter: quod passim deponunt testes sive capitulares, sive extracapitulares. Concludendum ergo est Canonicos, quod attinet ad praedicationem, haberi et agere uti parochos aut curatos, aut aliquam partem curae actualis exercentes.

Et hic status rerum retroascendit ad tempus immemorabile; hoc enim probant tum depositiones 6 testium supra relatorum, tum attestationes Canonicorum, tum etiam quaedam documenta a Capitulo producta: in quodam enim manuscripto, cui titulus *Memorie spettanti all'ufficio del canonico Datario, etc.*, quod refertur ad annos 1814-1820, legimus: « Il Canonico che farà gli esercizi spirituali, ha la presenza al « coro per detto tempo, siccome quello che predichi in Duomo ed a « Cervignasco ». Quod iuxta supradicta, supponit Canonicos praedicare solere in ecclesia cathedrali et in ecclesia loci *Cerrignasco*, et, in hoc munere exercendo, haberi uti parochos aut curatos.

Idem omnino deducitur ex alio documento anni 1798, in quo leguntur observationes quas, occasione visitationis pastoralis, episcopus Salutiarum, Illmus Lovera, proponebat circa rubricas Statutorum Capitularium: « La rubrica XIII deve più specialmente indicare la dispensa dal coro « accordata non a ragione di età semplicemente, ma bensì a ragione del « servizio canonicale...; e potrebbe, per maggior chiarezza e precisione, « comprendersi in un sol titolo la serie di tutti quelli, i quali, benchè « assenti, sono riguardati presenti, cioè... *quelli che sono destinati « all'ufficio della predicazione nella Cattedrale e nella chiesa di Cerri- « gnasco* ». Quibus documentis addenda est attestatio iurata duorum officialium Curiae episcopalis, declarantium se numquam tradidisse Rev. Canonicis ullam scripturam delegationis, licentiae aut approbationis, quae se referat ad officium praedicationis, et se audisse ita semper factum fuisse in dicta Curia (Nova doc., pag. 39).

Hanc porro demonstrationem infringere aut minuere nequeunt depositiones 16 testium a Rev. Archipresbytero productorum, e quibus 5 nihil sciunt aut dicunt, 2 modo valde dubitativo loquuntur, ceteri 9 asserunt

tantum se *credere* aut *semper credidisse*, Canonicos praedicare ex delegatione Archipresbyteri.

Contra dictam demonstrationem obiicit patronus Archipresbyteri textum Synodi dioecesanae, tit. 19, *de Canonicis*, ubi dicitur « ... alacri et « prompto animo, ut usque nunc, verbum Dei praedicent et sacramenta- « les confessiones excipiant ». En ergo, ait patronus, facultas praedicandi data Canonicis, quae, semel concessa, neque postea retractata, vim habet requisitae delegationis. Verum haec interpretatio admitti nequit; nam:

a) haec Synodus refertur ad annum 1885; porro, etiam antea, ut legitur in ipsis verbis relatis (« ut usque nunc ») Canonici praedicabant; profecto non praedicabant vigore facultatis in hac Synodo datae;

b) simplex delegatio episcopalis (qualis esset, iuxta patronum, delegatio in dicta Synodo contenta) numquam explicare posset quomodo Canonici, uti supra demonstratum est, praedicent ex officio et liberrime delegent alios sacerdotes ad praedicandum, et, quando ipsi praedicant, censeantur praesentes in choro, et nullam unquam recipiant pro praedicatione retributionem. Dicendum est ergo Canonicos praedicare ex altiori et intimiori titulo, scilicet, ut visum est, ex titulo curae actualis, quam partim exercent. Quoad delegationem ex parte Archipresbyteri, nec vola nec vestigium eius est in Actis, praeterquam in *opinione* quorundam testium ab Archipresbytero productorum.

Quoad *quartum*, scilicet *officium audiendi confessiones*, idem etiam dicendum est quod de praedicatione, et fere propter eadem argumenta. Omisso facto visibili et sensibili, scilicet quod Canonici ab immemorabili in ecclesia cathedrali confessiones fidelium excipiunt (de quo facto omnes conveniunt et nullum dubium cuivis esse potest), agendum est de titulo seu potestate, qua sic agunt Canonici. Porro ex actis demonstratum est Rev. Canonicos confessiones audire fidelium, vi solius tituli canonicatus, absque ulla delegatione aut approbatione episcopi, more parochorum, et hoc referri ad tempus immemorabile.

a) Hoc enim asserunt 7 testes ex his qui a Capitulo producti sunt, scilicet iidem illi qui supra nominati sunt, ubi de praedicatione; hi enim omnes dicunt Canonicos audire confessiones fidelium, absque ulla delegatione aut approbatione episcopi, et eo ipso quod sunt canonici et vi sui tituli canonicalis; hi etiam omnes dicunt hoc referri ad tempus immemorabile; praeter comitissam Mariam Martina, quae non loquitur nisi de 40 aut 50 annos.

b) Hoc etiam asserunt plerique Canonici, qui testantur Canonicos audire confessiones fidelium vi solius tituli canonicatus, et absque ulla

approbatione aut delegatione episcopi, quoad potestatem ordinariam absolvendi; nam pro absolutione reservatorum, recipiunt ab episcopo, sicut ipse Archipresbyter et omnes parochi, folium consuetum vulgo *patentino*, quod his omnibus tribuit facultatem absolvendi a reservatis. Verum est in hoc folio, quod etiam conceditur sacerdotibus simplicibus, contineri etiam in genere facultatem audiendi confessiones in dioecesi; sed inde non sequitur Canonicos habere ex hoc folio facultatem illam ordinariam absolvendi; alioquin sequeretur etiam parochos vi huius folii pollere potestate absolvendi in propria parochia a casibus ordinariis, quod est falsum. De facto ergo folium istud non concedit Canonicis nisi facultatem absolvendi a reservatis. Ita asserunt Rev. canonici Martini, Iosephus Savio, Fidelis Savio, Peretti, Allemandi, Giletti, addentes se audivisse semper ita factum fuisse.

Quoad tres alios Canonicos scilicet Rev. Baralis, Perassi et Vigna, cum legissent in praedicto folio *patentino*, concedi facultatem audiendi confessiones fidelium in dioecesi, putaverunt et dixerunt se pollere facultate absolvendi vi delegationis episcopi. Quoad Rev. canonicum Allais, Poenitentiarium, dixit se confessiones audire uti Poenitentiarium, et ideo iure communi; nihil autem dixit de facultatibus aliorum Canonicorum; unde eius testimonium non venit ad rem.

Attestatio autem praedictorum testium sive capitularium sive extracapitularium, qui dicunt Canonicos audire confessiones fidelium vi solius tituli canonicatus, magnum robur recipit ex adiuncto, quod scilicet Canonici, quando audiunt confessiones fidelium in Cathedrali, aut etiam confessiones aegrotorum in civitate, censentur praesentes in choro, ad omnes effectus iuris (ita testes Rev. Antonini, et canonici Fidelis Savio, Peretti et Giletti); hoc enim demonstrat Canonicos audire confessiones ex quodam iure parochiali, quia, ut supra dictum est, quod aliquis canonicus, munere aliquo parochiali fungens in cathedrali, habeatur uti praesens in choro, hoc privilegium est solius vicarii curati.

Et haec canonica conditio Capituli, quoad confessiones audiendas, retroascendit ad tempus immemoriale; hoc enim probant tum depositiones praedictorum testium, sive capitularium, sive extracapitularium, qui id expresse asserunt, tum duo illa documenta, iam supra allegata ubi de praedicatione, scilicet manuscriptum, cui titulus *Memorie spettanti all'ufficio, etc.*, et alterum documentum, in quo referuntur acta visitationis pastoralis episcopi Lovera. In primo documento quod refertur ad annos 1814-1829, sic legimus: « Qualunque dei signori Canonici che « manchi all'officiatura per amministrare il sacramento della Penitenza « alli ammalati, oppure per assistere moribondi, ed anche confessando

« solo nella chiesa cattedrale, seppure non li tocca l'assistenza od alla « messa cantata od al vespro, resta presente al Coro » (Nova doc., p. 40). Et in altero documento, quod refertur ad annum 1798, post verba supra relata, sic legimus: « ... tutti quelli, i quali, benchè assenti, sono con- « siderati come presenti, cioè ... quelli, che nel tempo dei divini uffizi « debbono assistere al confessionale; quelli che si trovano occupati in « servizi immediati della parrocchia » (Nova doc. p. 41).

Et haec omnia maiorem lucem et confirmationem adhuc recipiunt ex attestatione duorum officialium Curiae Salutiarum, qui declarant sè numquam dedisse Rev. Canonicis quamlibet scriptam delegationem, approbationem aut licentiam audiendi confessiones fidelium; solere quidem ipsis tradi folium consuetum, vulgo *patentino*, sed solum pro casibus reservatis, eodem prorsus modo quo idem folium traditur parochis et Archipresbytero; qui officiales addunt « essere tradizione nella « Curia che i Canonici perchè Canonici, hanno per ciò stesso la facoltà « ordinaria per le confessioni, ed in questo la Curia li tiene eguali al « canonico Arciprete »: in fine declarant se audivisse ita semper, tempore elapso, factum fuisse in Curia.

Ceterum notum est iurisdictionem etiam in foro interno et sacramentali oriri posse ex consuetudine et praescriptione, uti docent Pirhing, in tit. *De Poenitentiis et remissionibus*, n. 36; Schmalzgrueber, in eumd. tit. n. 40 ad 4; Pichler in eumd. tit. n. 5, circa finem, etc.; et tradunt etiam aut supponunt communiter Moralistae; v. g. S. Alphonsus, libro VI, n. 564, 573; Ballerini Palmieri, *Opus Morale, de Poenitentia*, n. 626; Bucceroni, *Institutiones Theologiae Moralis*, t. II, n. 771, 775, etc.

Contra hanc demonstrationem obiicit patronus Archipresbyteri, non testes a Rev. Archipresbytero productos, quia de confessione non fuerunt interrogati, sed textum Synodi dioecesanae, tit. 19, *De Canonicis*, ubi dicitur « ... alacri et prompto animo, ut usque nunc, verbum Dei « praedicent et sacramentales confessiones excipiant »; quae difficultas eodem modo solvitur, quo supra eadem difficultas pro praedicatione.

Unde quod attinet ad quatuor capita in Rotali Instructione proposita, scilicet celebrationem missae exsequialis, benedictionem domorum, officium praedicandi, et audiendi confessiones, dicendum est Rev. Capitulum revera demonstrasse consuetudinem seu praescriptionem immemorabilem ad ea iura vindicanda necessariam. Imo addendum est has quatuor, ut ita dicam, praescriptiones particulares, sese mutuo adiuvare et corroborare, ita ut si quid forsan minus rigorose probatum sit in una, lucem et confirmationem recipiat ab alia; hae enim quatuor praescriptiones ad unum aliquid tendunt, scilicet ad hoc quod Rev. Capitulum ali-

quam partem curae actualis exerceat, modo *privative* ad Archipresbyterum (celebrationem missae exsequialis et benedictionem domorum), modo *cumulative* cum illo (praedicationem et auditionem confessionum).

Nec dicatur praefatam praescriptionem immemorabilem non fuisse pacificam, sed fuisse turbatam saeculo decimo octavo, v. g. quando archipresbyter Balbis contra Capitulum vindicavit iura parochialia, et ideo praescriptionem illam non posse attendi. Non enim omnes actus contrarii praescriptioni immemorabili vim huius praescriptionis infringunt, sed tantum illi qui fiunt *intra spatium centum (aut circiter) ultimorum annorum*, ad quos se referre potest memoria hominum viventium; quoad enim illos actus praescriptioni contrarios, qui ultra hoc spatium centum annorum peracti sunt, nullo modo infringere aut minuere possunt vim praescriptionis immemorabilis; quia praecise haec longissima et centenaria quies, de qua deponunt testes (partim de visu, partim de auditu), praesumere facit, post actus illos contrarios, omnia ad pacem composita fuisse vel ex legitima concordia, vel ex indulto Apostolico, ita ut, secundum doctrinam canonistarum, et plurimas S. Rotae decisiones, immemorabilis praescriptio sit *melior titulus de toto mundo*. Quod autem actus praescriptioni contrarii, ultra centum annos facti, praescriptione immemorabili non noceant, iam docuerant Innocentius IV in cap. *Veniens*, in fine tituli *De Verborum significationibus*, n. 2 in fine, et Speculator, lib. II, in part. *De Probationibus*, n. 29, in fine, ex quibus et pluribus aliis doctoribus, S. Rota dictam doctrinam semper tenuit, v. g. in *Recentioribus*, dec. 491, n. 9, P. III; dec. 56, n. 19, 20, P. VII; dec. 421, n. 10, P. XVIII, t. 2; dec. 193, n. 17-18, P. XVII, tit. 1; dec. 168, n. 39, P. X.

Nec dicatur praescriptionem, quantumvis immemorabilem, nullius esse valoris, ubi constat de titulo vitioso; hic autem constare de titulo vitioso, scilicet de invalida transactione anni 1493, ex qua orta est tota illa participatio curae actualis quam sibi vindicat Capitulum.

Ad melius intelligendam solutionem huius difficultatis, sciendum est revera inter Capitulum et primum archipresbyterum, Bartholomaeum Vacca, intercessisse transactionem de cura animarum; quam transactionem acceptavit, anno 1490, secundus archipresbyter Antonius Vacca, qui hoc anno fratri suo, dicto Bartholomaeo, successerat. De hac autem transactione, ut stabilis fieret, deliberavit Capitulum die 14 decembris anni 1493 (Summ. Capit. n. 83-84). Exitus huius deliberationis sic exhibetur in Actis capitularibus (ibid. cit. n. 84): « Dominus Archipresby-
« ter ... praesente Capitulo, informatus de dicta remissione (officii curae)
« per dictum quondam praedecessorem Archipresbyterum facta, sub
« eadem reservatione dignitatis, quae sibi salva semper maneret, illam

« continuando approbavit et amplexus fuit, beneplacito semper Sedis « Apostolicae et alterius superioris salvo; imo et ex nunc remisit dictam « curam, suam exonerando et conscientiam Capituli onerando, hac media « tamen conditione adiecta, quatenus Capitulum faciat cum effectu quod, « infra annum proxime sequentem, S. Sedes Apostolica remissionem « praesentem admittat et confirmet, exonerando ipsum dominum Archi- « presbyterum ab onere dictae curae. Et casu quo hoc non obtine- « retur a S. Sede, et non liberaretur ipse dominus Archipresbyter ab « onere dictae curae, transacto dicto anno, sint partes et quaelibet earum « in terminis primaevis, prout erant ante praesentem conventionem et « remissionem. Et ita his mediantibus, ac modo et forma praedictis, ex « nunc remisit dictam curam, et consensit se ita exonerari ».

Agebatur ergo de cura seu de officio curae, pure et simpliciter, et proinde de tota cura actuali, quam Archipresbyter, vi huius transactionis, remittere intendebat in manus Capituli; hoc enim tempore, Capitula aliaque Collegia, quibus concredita erat aliqua parochialis ecclesia, adhuc solebant curam actualem exercere vel collegialiter, vel per canonicos ad turnum, vel alio modo.

Utrum autem praefata anni 1493 transactio a S. Sede approbata fuerit, nec ne, incertum prorsus est: probabilius videtur eam non fuisse umquam approbatam, tum quia de hac approbatione nullum est vestigium, tum quia revera Archipresbyter non videtur fuisse unquam exoneratus a cura animarum; unde ista transactio remansit invalida.

Verum, nullo modo constat hanc transactionem fuisse originem praescriptionis centenariae de qua agimus; potuit enim oriri ex aliis causis, sicut quaelibet aliae praescriptiones contra iura episcoporum aut parochorum; nec est necesse ut Capitulum doceat de vera origine seu titulo suae praescriptionis; haec enim praescriptio, eo ipso quod est immemorabilis, constituit per se ipsam titulum, et titulum validissimum, imo, ut dictum est, meliorem titulum de toto mundo. Cum ergo non constet de titulo vitioso praescriptionis de qua agimus, huic standum est, et sic soluta manet supra obiecta difficultas. Ceterum Capitulum iura, de quibus agitur, non vindicat vi illius transactionis, bene vero vi praescriptionis immemorabilis.

Unde ad dubium secundum praefatum Domini respondendum censuerunt: ***Archipresbytero competere curam actualem universam, salvis tamen iuribus et officiis a Capitulo vi consuetudinis immemorabilis praescriptis, inter quae adnumeranda sunt celebratio missae exsequialis praesente cadavere, benedictio domorum in diebus paschalibus, ius providendi praedicationi parochiali impedito Archipresbytero, ius audiendi fidelium***

confessiones in parochia. Qua in re iidem Domini declarant suae intentionis non esse ut determinentur omnes et singuli actus parochiales quos Capitulum peragere queat, sed tantum praedictos indicare, ut responderi possit ad dubium propositum. Porro, quoad eam curae partem, quae remansit Archipresbytero, et in qua nihil praescripsit Capitulum, hanc Archipresbyter exercet independenter a Capitulo, cum ipsi cura animarum immineat, non vi delegationis a Capitulo datae, sed vi ipsius Bullae, qua erecta fuit Collegiata.

DE TERTIO DUBIO.

An Archipresbyter habendus sit verus parochus, et parochiam exclusive a Capitulo repraesentare possit.

Hoc dubium duas habet partes: 1) An Archipresbyter habendus sit verus parochus; 2) An parochiam exclusive a Capitulo repraesentare possit.

Quoad *priorem partem*, solutio patet ex dictis. Secundum enim ea quae supra probata sunt, in ecclesia parochiali Salutiarum erecta in collegiatam, cura habitualis est in Capitulo; cura autem actualis, vi Bullae erectionis, annexa est Archipresbyteratui et quidem, vi istius annexionis, tota cura actualis imminet Archipresbyteratui, licet, vi praescriptionis immemorabilis, Capitulum legitime sibi vindicet et exerceat aliquam huius curae actualis partem. Porro, in stricto et rigoroso sensu, quando cura parochialis dividitur in curam habitualem, quae remaneat penes Capitulum, et curam actualem, quae alicui clerico determinato commissa sit, nomen ***parochi*** reservatur Capitulo seu Collegio, quod inde dicitur *parochus principalis* seu *habitualis*: nomen vero *vicarii curati* datur presbytero curam actualem exercenti. Verum, in sensu latiori, hic etiam vicarius curatus est parochus, quia exercet curam animarum nomine proprio, et non vice aut nomine alterius; revera, in nostro casu, Archipresbyter curam actualem non exercet vice aut nomine Capituli, sed nomine proprio; eam enim habet curam, ut supra dictum est, non ex delegatione Capituli, sed ex ipsa Bulla erectionis Collegiatae, et vi propriae dignitatis Archipresbyteralis, cui dicta Bulla curam animarum imminere decrevit: unde, quoad curam actualem, non est vicarius Capituli, sed presbyter eam proprio nomine exercens, et ideo parochus. Ut enim ait Bouix, *De parocho*, part. I, sect. 3, cap. 1: « Cura actualis, « modo ex obligatione, nec non proprio nomine exerceatur, et cum reci- « proco parochianorum ligamine, verum efficit et constituit parochum ». Cum tamen haec appellatio *parochi*, in hoc sensu, sit lata et minus rigorosa, hinc factum est ut, in actis publicis aut quasipublicis, Archipresbyter Salutiarum rarissime nomine ***parochi*** fuerit insignitus.

Quoad *alteram partem* huius tertii dubii, scilicet utrum Archipresbyter parochiam exclusive a Capitulo repraesentare possit, solutio etiam patet ex dictis. Iure enim naturali simul et canonico ille solus repraesentare potest aliquam communitatem, et in genere aliquod ens iuridicum, qui est caput eius; sic episcopus repraesentat dioecesim, abbas aut praelatus monasterium, decanus capitulum, rector collegium, etc. Atqui, Salutiis, caput parochiae cathedralis non est Archipresbyter, sed Capitulum, in quo residet cura habitualis et rectoratus ecclesiae, ut infra etiam dicitur in dubio quarto. Revera decursu saeculorum, ut dictum est in dubio primo, semper Capitulum repraesentavit parochiam coram auctoritate ecclesiastica et civili, coram tribunalibus quibusvis, coram Regularibus, aliis parochiis, confraternitatibus, et cuiuslibet communitatibus.

Unde, ad dubium tertium Domini respondendum censuerunt:

Ad primam partem: *Provisum in I et II;* ad secundam partem: *Negative.*

DE QUARTO DUBIO.

An et quomodo regimen ecclesiae cathedralis competat Capitulo vel Archipresbytero in casu?

Pariter solutio huius dubii patet ex supra dictis. Cum antiqua parochialis ecclesia Salutiarum erecta fuerit in collegiatam, transiit in dominium Collegiatae, sicut omnia bona et iura eius, ut dictum est in dubio primo; unde Collegium seu Capitulum factum est verus et solus Rector ecclesiae; et ideo regimen et administratio huius ecclesiae pertinent ad Capitulum. In casu simili Pignatelli, cit. Cons. 50, cum probasset, in Collegiata parochiali, curam habitualem, de iure communi, pertinere ad Capitulum, transiens ad regimen huius ecclesiae, sic ait, n. 8: « Quo vero ad regimen et administrationem ecclesiae, Capitulum « pariter fundat suam intentionem in eo quod est rector sive parochus, « et sic regendi et administrandi cura ad ipsum de iure pertinet, ut « per Rotam etc. ».

Nec dicatur, in nostro casu, Archipresbyterum esse etiam parochum et rectorem, et ideo ad ipsum spectare regimen ecclesiae. Nam non est parochus nisi in lato sensu, ut supra dictum est, et non est proprie *rector ecclesiae*, sed tantummodo *rector curae animarum*, ut verbis S. Rotae utamur in dec. 316, n. 2, P. IV, t. 2, inter *Recentiores*, aut rector animarum, ut ait Pichler, in tit. *De Officio vicarii*, n. 15.

Igitur quidquid respicit regimen et administrationem ecclesiae, non solum quoad functiones capitulares, sed etiam quoad cultum divinum,

celebrationem officiorum, curam et dispositionem sacrae supellectilis, etc., hoc totum pertinet ad Capitulum; Archipresbyter autem ordinare et administrare nequit nisi curam actualem; aut modo praecisiori, in nostro casu, illam partem curae actualis quam sibi retinuit, uti matrimonia, baptismata, catechismos, etc.

Et hoc plene confirmat observantia antiqua et constans in Collegiata Salutiarum, uti patet ex Summario Capituli.

Si enim agatur de sacra ecclesiae supellectili, ipsum Capitulum deliberat et ordinat; v. g. sacram supellectilem recognoscit, de ea custodienda regulas praescribit, de ea vendenda aut alias alienanda, in casu publicae necessitatis, deliberat, disponit de sedibus et scamnis; de organo reficiendo curat (Summ. Capit., n. 54, 61, 62, 65, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 80); usum capellarum ecclesiae, confraternitatibus vel privatis familiis assignat (ibid. n. 60, 63).

Si agatur de fabrica et reparatione ecclesiae, ipsum Capitulum percipit oblationes, colligit taxas, facit expensas (Summ. Capit., n. 56, 57, 58, 61, 66).

Quando rectores confraternitatum aut alicuius operis pii officia divina, missas, conciones habere sibi proponunt in ecclesia, rem agunt cum Capitulo (ibid., n. 55, 63, 76).

Si agatur de ordine aut disciplina generali ecclesiae, v. g. quoad ordinem missarum, horam divinorum officiorum, aperturam portarum ecclesiae, etc., semper ipsum Capitulum deliberat et statuta condit (ibid., n. 71, 74, 75, 77, 79).

Si agatur de ordine et assignatione sedium confessionalium in ecclesia, ipsum Capitulum omnia disponit, et, opera Archidiaconi, varias sedes assignat singulis confessariis, ut passim, in processu suppletivo, deposuerunt testes, sive capitulares, sive extracapitulares (Summ. secundum pro Capit).

Et hoc probe norunt episcopi Salutiarum, qui, quando consilia, hortationes aut ordinationes, quoad supradicta, intimare volunt, rem habent cum Capitulo (Summ. Capit., n. 51, 78).

Unde clarum est, cum Capitulum sit rector ecclesiae, ad illud pertinere regimen et administrationem ecclesiae; cum autem Archipresbyter non sit rector nisi curae actualis (nec universae, in casu) ad illum pertinere tantummodo ordinationem harum functionum quas sibi retinuit, nullo vero modo regimen ecclesiae.

Itaque ad dubium quartum Domini responderunt: *Regimen ecclesiae competere Capitulo pure et simpliciter.*

DE QUINTO DUBIO.

An Archipresbyter habeat ius residendi in domo ecclesiae cathedrali adiacenti, eamque domum ad usum habitationis aptandi suis sumptibus, et independenter a Capitulo?

Notandum in hoc dubio agi de *iure* Archipresbyteri residendi in domo ecclesiae cathedrali adiacenti. Responsio ergo facilis est: Archipresbyter enim nullum prorsus documentum, et nullam invocat possessionem, quo constare faciat de dicto iure.

Imo omnia demonstrant praefatam domum, sic dictam *plebaniam*, esse in dominio et administratione Capituli. Uti enim constat ex documentis in Capituli Summario et Summario additionali (Summ. n. 86, 87, et Summ. Addit., n. 7, 8, 9), Capitulum, anno 1607, hanc plebaniam in emphyteusim concessit ipsi Archipresbytero; cum autem hic leges et conditiones in contractu emphyteusis contentas non servaret, Capitulum revocavit illam emphyteusim (an. 1608), et de plebania recuperanda contra Archipresbyterum deliberavit (an. 1609). Recuperatam plebaniam Capitulum in locationem dedit episcopo Salutiarum anno 1643. Tandem, post varias vicissitudines, anno 1853, cum Archipresbyter in domo sic dicta *Casa Minaudi* habitaret, episcopus, cupiens ut potius in plebania, Cathedrali proxima, sedem figeret, egit apud Capitulum ut locus habitationis, sub certis conditionibus et compensationibus, Archipresbytero in plebania concederetur « con assegnargli un appartamento nel fabbri- « cato detto della Pievania di spettanza del Rmo Capitolo » (Summ. Capit., n. 87). Haec quidem Episcopus; adeo clarum erat et notorium plebaniam omnino pertinere ad Capitulum, et Archipresbytero nullum ius competere ibidem propriam habitationem constituendi.

Unde ad dubium quintum respondendum Domini censuerunt: *Negative.*

His ergo omnibus consideratis et sedulo perpensis, Christi nomine invocato, Nos infrascripti Auditores pro Tribunali sedentes et solum Deum prae oculis habentes, ad dubium propositum: *An sententia Rotalis diei 2 septembris anni 1911 sit confirmanda vel infirmanda in casu:* respondendum decrevimus: Ad primam partem *Negative:* ad secundam partem: *Rotalem sententiam esse respective infirmandam vel reformandam secundum responsiones infrascriptas ad singula quinque dubia in priori instantia concordata:*

I. An, quibusque sub limitibus cura animarum habitualis competat Capitulo vel potius Archipresbytero in casu. R. « Ad primam partem

Affirmative seu *curam habitualem competere Capitulo pure et simpliciter;* ad secundam partem, *Negative.*

II. An Archipresbytero in casu competat cura actualis universa, exclusive et independenter a Capitulo exercenda. R. *Archipresbytero competere curam actualem universam, salvis tamen iuribus et officiis a Capitulo vi consuetudinis immemorabilis praescriptis, inter quae adnumeranda sunt celebratio missae exsequialis praesente cadavere, benedictio domorum in diebus paschalibus, ius providendi praedicationi parochiali impedito Archipresbytero, ius audiendi confessiones fidelium in parochia.*

III. An Archipresbyter habendus sit verus parochus, et parochiam exclusive a Capitulo repraesentare possit. R. Ad primam partem, *Provisum in I et II;* ad secundam partem, *Negative.*

IV. An et quomodo regimen ecclesiae cathedralis competat Capitulo, vel Archipresbytero in casu. R. *Regimen ecclesiae competere Capitulo pure et simpliciter.*

V. An Archipresbyter habeat ius residendi in domo ecclesiae cathedrali adiuncta, eamque domum ad usum habitationis aptandi suis sumptibus, et independenter a Capitulo. R. *Negative.*

Sic ergo ad omnia dubia supradicta respondendum decernimus, declaramus et definitive sententiamus, et sententiam Rotalem diei 2 septembris anni 1911, secundum has responsiones infirmamus, vel respective reformamus, infirmatamque vel respective reformatam declaramus. Quod attinet ad expensas, eas volumus inter partes haberi compensatas, tum in hac, tum in priori instantia.

Ita pronunciamus, mandantes Ordinariis locorum et ministris tribunalium, ad quos spectat, ut exsecutioni mandent hanc nostram definitivam sententiam, et adversus reluctantes procedant ad normam sacrorum canonum, et praesertim cap. 3, sess. XXV, *De Ref.* Concilii Tridentini, iis adhibitis exsequutivis et coërcitivis mediis, quae magis efficacia et opportuna pro rerum adiunctis, exstitura sint.

Romae, 1 iulii 1913.

Seraphinus Many, *Ponens.*
Franciscus Heiner.
Joannes Prior.

L. ✠ S.

Ex Cancellaria, 28 iulii 1913.
Sac. T. Tani, *Not. S. R. Rotae.*

SIGNATURA APOSTOLICA

Causae *reservatae*, quorum recursus, iuxta *Legem propriam*, can. 40, reiecti sunt, tamquam fundamento boni iuris destituti:

ANDRIEN. *Restitutionis in integrum et iurium* (Decretum diei 25 aprilis 1913).

VARSAVIEN. *Separationis*, seu *nullitatis sententiae rotalis* (Decretum diei 19 maii 1913).

Romae, ex Cancellaria supremi Apostolicae Signaturae Tribunalis, die 1 februarii 1914.

Iosephus adv. Fornari, *S. T. A.*

DIARIUM ROMANAE CURIAE

S. CONGREGAZIONE DEI SACRAMENTI.

AVVISO DI CONCORSO.

Si notifica che nella sacra Congregazione per la disciplina dei Sacramenti avrà luogo il concorso ad un posto di Ufficiale minore, per esame scritto, che si terrà il giorno 12 marzo alle ore 8 ant.

Quegli ecclesiastici, che desiderassero prendervi parte, dovranno, entro un mese dalla data del presente avviso, esibire nella Segreteria di detta Congregazione la domanda, corredata dei titoli necessarii per l'ammissione.

Roma, 5 febbraio 1914.

Filippo Giustini, *Segretario.*

SEGRETERIA DI STATO.

NOMINE.

Con Biglietti della Segreteria di Stato il Santo Padre si è degnato di nominare:

17 gennaio 1914. — L'Emo signor cardinale Domenico Ferrata, *Protettore dell'Ordine Eremitano di sant'Agostino.*

18 gennaio. — Il medesimo signor cardinale Ferrata, *Protettore dell'Istituto delle Ancelle del sacro Cuore di Gesù.*

— L'Emo signor cardinale Ludovico Billot, *Protettore dell'Istituto dei Fratelli del sacro Cuore.*

— L'Emo signor cardinale Guglielmo van Rossum, *Protettore dell'Ordine dei canonici regolari Premonstratensi.*

— Il rev. padre Nazzareno Bergs, benedettino della Congregazione Cassinese, *Consultore della sacra Congregazione dei Religiosi.*

19 gennaio. — Il rev. padre Girolamo Mileta, dell'Ordine dei Minori Conventuali, *Consultore della sacra Congregazione dei Riti.*

20 gennaio. — L'Emo signor cardinale Antonio Agliardi, *Presidente dell'Accademia cattolica di Religione in Roma.*

21 gennaio. — Mons. Giulio Serafini, vescovo tit. di Lampsaco, *Consultore della sacra Congregazione del Concilio.*

22 gennaio. — Gli Emi signori cardinali Ottavio Cagiano de Azevedo e Diomede Falconio, *Membri della commissione cardinalizia per l'Opera della preservazione della Fede in Roma.*

23 gennaio. — L'Emo signor cardinale Domenico Ferrata, *Protettore della società dei Missionari d'Africa.*

24 gennaio. — L'Emo signor cardinale Francesco di Paola Cassetta, *Protettore della pia società di San Giuseppe.*

— Mons. Antonio Grasselli, arcivescovo tit. di Larissa, *Commendatore di Santo Spirito.*

25 gennaio. — L'Emo signor cardinale Domenico Ferrata, *Protettore dell'Ordine degli Agostiniani scalzi della Congregazione d'Italia e Germania.*

— L'Emo signor cardinale Basilio Pompilj, *Protettore dell'Istituto del preziosissimo Sangue.*

26 gennaio. — L'Emo signor cardinale Gennaro Granito Pignatelli di Belmonte, *Protettore dell'Istituto delle Figlie di sant'Anna.*

27 gennaio. — L'Emo signor cardinale Basilio Pompilj, *Protettore della Congregazione delle Religiose di S. Giuseppe, sotto la protezione dell'immacolata Madre di Dio.*

31 gennaio. — L'Emo signor cardinale Antonio Vico, *Protettore dell'Istituto della sacra Famiglia di Urgel.*

31 gennaio 1914. — L'Emo signor cardinale Gennaro Granito Pignatelli di Belmonte, *Protettore delle Religiose Francescane del santissimo Sacramento di Lemberg.*

1 febbraio. — Gli Emi signori cardinali Benedetto Lorenzelli e Antonio Vico, *Membri della sacra Congregazione degli Affari ecclesiastici straordinari.*

— Mons. Eugenio Pacelli, *Segretario della stessa sacra Congregazione.*

— Mons. Pacifico Massella, *Segretario delle Lettere Latine.*

Con Brevi apostolici il Santo Padre si è degnato di nominare:

Protonotarii Apostolici ad instar participantium:

6 gennaio 1914. — Mons. Ignazio Panák, dell'archidiocesi di Olmütz.

10 gennaio. — Mons. Leonardo Rendl, I. e R. vicario castrense, dell'archidiocesi di Vienna.

21 gennaio. — Mons. Abele Balmaceda, decano della cattedrale, e Mons. Isidoro Fernandez, vicario generale della diocesi di S. Giovanni di Cuyo.

Prelati Domestici di S. S.:

16 dicembre 1913. — Mons. Francesco Saverio Konrad, della diocesi di Passavia.

3 gennaio 1914. — Mons. Valentino Liva, arciprete della collegiata di Cividale nell'archidiocesi di Udine.

6 gennaio. — Mons. Roberto Neuschl, canonico onorario della cattedrale di Brünn.

8 gennaio. — Mons. Nicola Minadeo, arciprete di Ripalimosani, diocesi di Boiano.

10 gennaio. — Mons. Marcello can. Henry, vicario gen. della dioc. di Verdun.

13 gennaio. — Mons. Giovanni Trémoulhéac, e Mons. Guglielmo Binet des Roys, canonici onorari dell'archidiocesi di Lione.

16 gennaio. — Mons. Giovanni can. Georgiu, vicario generale della diocesi di Armenopoli.

— Mons. Romano Goebel, vicario generale dell'archidiocesi di Gnesna.

18 gennaio. — Mons. Emanuele Norberto López, della diocesi di Cordoba (Argentina).

Con Biglietti della Segreteria di Stato, il Santo Padre si è degnato di nominare:

Camerieri Segreti soprannumerarii di S. S.:

10 gennaio 1914. — Mons. Pietro Antonio Francesco Thier, della diocesi di Harlem.

12 gennaio 1914. — Mons. Stanislao Krzeszkiewicz, vice rettore del seminario di Gnesna.

18 gennaio. — Mons. Costantino Fantini, del clero romano.

Camerieri d'onore in abito paonazzo di S. S.:

27 dicembre 1913. — Mons. Antonio Serafini, dell'archidiocesi di Udine.

7 gennaio 1914. — Mons. Augusto Savels, dell'archidiocesi di Colonia.

10 gennaio. — Mons. Adriano Hermus, della diocesi di Bois-le-Duc.

22 gennaio. — Mons. Desiderio Demény, dell'archidiocesi di Strigonia.

— Mons. Giovanni Pravedoni, della diocesi di Pavia.

— Mons. Carlo Rossi, della medesima diocesi.

23 gennaio. — Mons. Pietro Bonfiglietti, della diocesi di Tivoli.

— Mons. Felice Piersanti, della medesima diocesi.

24 gennaio. — Mons. Gaetano Labruna, della diocesi di Avellino.

— Mons. Nicola Petrone, della medesima diocesi.

Camerieri Segreti di Spada e Cappa soprannumerario di S. S.:

15 gennaio 1914. — Il sig. Paolo Malafosse, della diocesi di Montpellier.

21 gennaio. — Il sig. Lucio Suttor, dell'archidiocesi di Parigi.

ONORIFICENZE.

Con Brevi apostolici il Santo Padre si è degnato di conferire le seguenti onorificenze:

La Gran Croce dell'Ordine di S. Silvestro Papa:

18 gennaio 1914. — Al sig. conte Samuele Festetics de Tolna, della diocesi di Lavant.

La Commenda dell'Ordine Piano:

6 gennaio 1914. — Al sig. cav. Luigi Mouton, antico capitano degli zuavi pontifici.

La Commenda dell'Ordine di S. Gregorio Magno, classe civile:

3 gennaio 1914. — Al sig. Winando van der Waarden, della diocesi di Bois-le-Duc.

20 gennaio. — Al sig. Francesco Schüller, dell'archidiocesi di Colonia.

Il Cavalierato dell'Ordine Piano:

6 gennaio 1914. — Al sig. Giorgio de Cadoudal, antico sergente degli zuavi pontifici.

Il Cavalierato dell'Ordine di S. Gregorio Magno, classe civile:

20 dicembre 1913. — Al sig. prof. Giuseppe Peters, direttore dell'ospedale di Caiffa.

— Al sig. Erasmo Giorgi, domiciliato a Viterbo.

31 dicembre. — Al sig. Enrico Hellemans, dell'archidiocesi di Malines.

3 gennaio 1914. — Al sig. Patrizio Giuseppe Duffy, dell'archidiocesi di Westminster.

8 gennaio. — Al sig. Giuseppe Barral, dell'archidiocesi di Chambéry.

13 gennaio. — Al sig. Giacinto Peralta Ramos, della diocesi della Plata.

14 gennaio. — Al sig. Pietro Giuseppe Matteo Aalberse, della diocesi di Harlem.

— Al sig. conte Giuseppe de Brouckhoven de Bergeyck, dell'archidiocesi di Malines.

Il Cavalierato dell'Ordine di S. Silvestro Papa:

25 gennaio. — Al sig. Giulio Motte, della diocesi di Lilla.

NECROLOGIO.

19 gennaio 1914. — Mons. Guglielmo Turner, vescovo di Galloway.

— Mons. Andrea Fiore, vescovo di Cuneo.

21 gennaio. — Mons. Giuseppe di Gesù Guzman, vescovo di Tamaulipas nel Messico.

30 gennaio. — Mons. Salvatore Tolu, arcivescovo di Oristano.

31 gennaio. — L'Emo signor cardinale Casimiro Gènnari, Prefetto della sacra Congregazione del Concilio.